КОЛХОЗНИГУУДАЙ III СЪЕЗДДЭ БУРЯАД АРАДАЙ АМАРМЭНДЭ

…НУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

47-дохи жэлээ гарана

…УРЯАД ҮНЭН

№ 276 (12978)
1969 оной ноябриин 25,
вторник

Сэн 2 мүнгэн

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Колхозннгуудай бүхэсоюзна III съезд мүнөөдэр Кремлиин Съездүүдэй ордон соо нээгдэхэнь.

МҮНӨӨДЭР МОСКВАДА...

…р түрэл оронойминай нииспэл хото — Москвада …удай бүхэсоюзна III съезд нээгдэхэнь. Совет оро…үүдай, тэрэ тоодо манай республикын колхозууд…й …—делегадууд эндэ сугларжа, Колхознигууд-удар…рэсоюзна II съездһээ хойшо колхозно байгуулал…үлэн хүгжөөхэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэриин …согсолоод, саашанхи зорилгонууд тушаагаа зүбшэн … Тиигээд хүдөө ажахын артелиин шэнэ Устав ба…. Энэ хадаа манай совет ажалшадай, илангаяа кол…шад болон малшадай ажабайдалда онсо ехэ һуури … хэрэг мүн болохо байна.

…туудай хоёрдохи съездһээ хойшо манай ороной …гуу багша Ленинэй кооперативна түсэбые бэелүү…и хуудаһанда алтан үзэгүүдээр бэшэгдэһэн гайхам…тануудые туйлаа. Тэрэ сагһаа хойшо колхозуудай …нь хүшэршье, алдар суутайшье байһан. Тэрэ …шын хамтын ажал эрхилхэһээ, социалис ажалай …ые байгуулхаһаа, хуушан, хархис этэгээдүүдэй …ые усадхахаһаа эхилээд, үмсэ хүнэй хара амяа …ан бодолые шэнэ, хамтын шэнжэтэй үзэл сурта…э хүрэтэр тоогүй ехэ, айхабтар орёо тэмсэл хэгдээ. … Германиин хархис фашизмын үүдхэһэн …ээ боложо, оронойминай хүдөө ажахы хохидожо, …нилээд хойшо татагдаһаниинь элитэ. Эдэ хүшэр …алтануудые манай колхозууд маша зоригтойгоор …дна, хойшодоо хурдан түргэнөөр хүгжэхэ оньһон … гараа. Энэ хүсэниинь юун бэ гэбэл, колхоз тухай …эй зааһан захяа заабари, тэрэниие заатагүй бэе… хүдөөгэй ажалшадай хүсэл зориг, эршэ, үүсхэл … мүн.

…мүнөөнэй колхозууд гушаад онуудай жэжэхэн, …р хүсөөроо эрхилдэг хамтын ажал бэшэ, ха… техникээр түгэс зэбсэгжэһэн, томо, олон һалба…с ажахынууд болонхой. Модон анзаһан, морин … хада мартагданхай. Тэдэнэй орондо хүсэ ехэтэй … комбайнууд, электрын элшэ хүсэн, химиин үрэ…үүд хүдөө ажахыдамнай үннөэй нэбтэрэнхэй. Үи…лхэ хүдэлмэридэ эрдэм наукын туйлалтанууд …өөр нэбтэрнэ.

…үдөөгэймнай хүнүүдэй шэнжэ шанар, үзэл бодол …хубилаа. Манай газетын энэ хуудаһанай зураг дээ…ымнай колхозуудай эрхим хүнүүдые харанат. …жалай Геройн тэмдэг—Ленинэй орден, алтан … түрынгөө дээдэ шагнал—орден, медальнуудаар …мэглэһэн хүнүүдые уншагша бүхэн танихал бай…тоо олон, мүн үдэр бүри гэхээр олошорно. Тиихэдэ …эндэ, хүдөөгэй нютаг бүхэндэ агроном, зоотехник, … ветврач, медврач, механизатор, луговод гэхэ мэ…тын урдань үзэгдөө дуулдаагүй мэргэжэлтэй хүнүүд, мүн элдэб мэргэжэлэй эрдэмтэд олооро хүдэлдэг. Эдэнэр хамтын ажалай хүсөөр, колхозно байгуулалтаар үршөөгдэһэн, дэбжүүлэгдэһэн, хүмүүжүүлэгдэһэн хүнүүд.

Тиихэдэ хүдөөдэ үзэг бэшэг мэдэхэгүй хүнийе бэдэржэ олохонь хэсүү. Ном һудар, газетэ, журнал, радио, кино, телевидени гэхэ мэтэ зүйлнүүд—хүдөөгэй зоной ажаһуудалай эгээл хэрэгтэй юумэниинь болоо. Энээн тухай манай газетын мүнөөдэрэй хуудаһануудта колхознигууд өөһэдөө хөөрэжэ үгэбэ. Тэдэнэй хөөрөөн бүхэн омог баярай халуун ольһоор амилна. Тиин иимэ баян дэлгэр, жаргалта байдалай харгы заажа үгэһэн Ленин багшадаа Буряадай таряашад баярай үгэ дахин, дахин үгүүлнэ.

Колхоз хадаа хүдөөгэй ажалшадта коммунизм байгуулха һургуули болонхой. Колхознигууд артель боложо нэгэдэхэдээ, хамтынгаа томо үйлэдбэрине олооро эрхилжэ, сугтаа ажаллажа, ажалайнгаа ашаг үрые обществодоо, өөһэд хоорондоо хубаарилжа һурана, хамтын үзэл бодолоор хүмүүжүүлэгдэнэ. Тиимэһээ колхознигуудай коммунизмда ошохо сэхэ харгы колхоз болоно. Ингэжэ Ленин багша зааһан. 1935 ондо болоһон Колхознигууд-ударнигуудай II съезд энэ заабариень хүтэлбэри болгон, хүдөө ажахын артелиин Жэшээтэ Устав соогоо хуули болгон баталаа бэлэй. Коммунис партиин хүтэлбэри доро энэ Уставай ашаар колхозууд эдэ ехэ амжалта туйлаа.

Гэхэ зуура, мүнөөнэй колхозууд энэ Уставай гурим соо багтахаяа болитороо хубилаа, хүгжөө. Тиимэһээ колхозно байгуулалтын шэнэ хуули болохо — Жэшээтэ Устав Колхознигуудай III съезд баталан абаха гол зорилготой. Энэ Уставай проект үргэн олонинтын зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаад, олон мянган, миллион хүнүүдэй һанамжа, дурадхалнуудые бэедээ шэнгээгээ. Мүн Буряадай республикын хүдөөгэй ажалшадай дурадхалнууд тэрээн соо оролсонхой. Манай делегадууд энэ проектын түлөө дуугаа үгэжэ, республикынгаа бүхы ажалшадай һанал бодолые элирхэйлхэнь дамжаггүй.

Хүдөө ажахын артелиин шэнэ Устав—колхозуудые шэнэ амжалта, шэнэ хүгжэлтэ тээшэ хүтэлхэ, баян дэлгэр байдалай үргэн харгы нээжэ үгэхэ юм.

Энээндэнь урмашан, Буряадай республикын колхозуудай ажалшад хамтынгаа ажал хэрэгые улам урагшатайгаар ябуулхые эрмэлзэнэ.

Колхознигуудай бүхэсоюзна III съезд Ленин багшын түрэһэнһөө хойшо 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ үнгэргэгдэхэдөө, колхозно байгуулалта энэ хүнэй алдар нэрэтэй уг гарбалаараа, ерээдүйн хуби заяагаараа хэтэ мүнхэдөө холбоотой байха гэһэн гүн удхаар нэбтэрнэ.

Амжалтатайгаар үнгэрэг лэ колхознигуудай съезд!

Хүдөөгэй ажалшадые Ленинэй зааһан замаар ударндадаг Коммунис партида — алдар соло!

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА

АРБАН ХУРГАА ҮГЫШ НАМДАА

Арбан хургаа үгыш намдаа,
Амаршалнам, колхозник, шамаяа.
Аяга сайгаа ууял хамтадаа,
Анда мэндээ хэлсэн зугаадаа.

Адуу малаа талаараа дүүргэжэ,
Ажалай жэшээ баталан табяаш.
Шэнэ газар һэлин үргэжэ,
Шэнэ хуудаһа түүхэдэ татааш,

Хүр саһа махажа ябаһанаа
Хүхюун хөөрөөндөө дурдалайш.
Залуу наһан, хуби заяагаа
Жаргалтай холбоһондоо урматайш.

Үбсүүеш шэмэһэн үндэр хайрануудыеш
Үзэнэм удаан гараараа эльбэн.

Хони малаа тээгэлһэн дууеш
Холоһоо танина минии эльгэн.

Ажалай дуушан, алдарта колхозник,
Аялгата дууниши аглагтаа ханхинаг.
Дээдын ехэ хуралдаанда мүнөө
Делегат нэрээрээ омогорхон мордобош.

Гүрэн түрынгөө урда хэлэхэ
Гүнзэгы Байгалдаал тунгалаг үгэтэйш.
Арад хүндэтэ зондоо бариха
Амжалта түсэб бэлэгтэйш.

Хүтэлжэ шамайе хүн болгоһон
Коммунис партияа һанахадаа,
Багша Ленинээ бү мартаарай,
Баглаа сэсэгээ табяарай.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР Ц. Б. УЛЫМЖИЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна, совет органуудта олон жэл, һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, мүн 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Цырен Батуевич Улымжиевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1969 оной ноябриин 24.

ШЭНЭ ИЛАЛТА

Жэлэй дүүрэхэ ойртожо байна. Захааминай колхоз, совхозууд абаһан түсэб, уялгануудаа дүүргэжэ шэнэ жэлые амжалтатайгаар угтахаяа социалис мүрысөө улам эршэтэйгээр дэлгэрүүлнэ. Эндэхи XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэжэ байна. Түсэбэй ёһоор 3580 центнер мяха тушааха байһан аад, 3643 центнер һайн шанартай мяха гүрэндэ оруулба. Энэ амжалтада хубитаяа ехээр оруулһан малшан Санжа Тогмитов зунай үедэ 145 хашараг харууһалжа, һайнаар таргалуулһан юм. Тэдэнь мяханай комбинадта бултадаа тарганаар абтаа.

Энэ колхоз һү худалдаха түсэбөө һаяар дүүргэхэнь. Түсэбэй ёһоор 7000 центнер һү тушааха байбал, ноябриин 20-ной мэдээгээр 6619 центнер һү тоһоной заводто тушаагаа. Колхозой эрхим һаалишад Д. Бабуева, В. Шагдурова арбан һарын туршада үнеэн бүрнһөө дунда зэргээр туд тудтаа 1504—1322 литр һү һаагаа.

М. ГОНЧИКОВ.

УРАГШАТАЙ АЖАЛ

Бэшүүрэй аймагай машинно-мелиоративна станци энэ жэлдэ сабшалан, таряалангай газар һайжаруулха талаар нилээд ехэ хүдэлмэри бүтээһэн байна. Иигэжэ хамта дээрээ 1030 гектар сабшалан, таряалангай хүрьһэн үндэһөөрөө һайжаруулагдаа. Охин-Булагай совхоздо 200 гектар газарай намаг хатаагдажа, тэрэнэй 80 гектарынь хахалагдаад, олон жэлэй ургамал ногоон таригдаа. Тиихэдэ «Верёвочка» гэжэ газарта үшөө 100 гектарай намаг хатаагдаа. Иигэжэ совхозойхид 250 гектар шэнэ газар дээрэ хяаг тарижа, гектарай 25 центнер ургаса хуряаһан байна.

Мелиоративна станциин механизаторнууд Хёлгын совхозой «Дружба», «Рассвет», «Победа» колхозуудай нилээд ехэ газарые һалхинда, уһанда муудалгаһаа абаралсаа. Энэ хэрэгтэ 246 мянган түхэриг гаргашалагдаһан.

Ерэхэ жэлдэ станциин хүдэлмэришэд 800 мянган түхэригэй ажал бүтээхээр шиидэнхэй.

К. БОБРОВ.

… ОБЛАСТИИН …ЙЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

…(ТАСС). Хүдөө …ы һалбаринуу…дань хүгжөөжэ, …нэй түрэһөөр … ойе угтахыень …лһан Киевскэ …таряашадай үүс…ын колхоз бо…удта үргэнөөр … Республикын …1970 ондо ажал…кэ амжалтануу…… зорилготой-…… уялгануудаа …й шэнэлжэ бай-

ВЬЕТНАМ ХАНИНАР ОРОНОО БУСАБА

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Сүлөөрэлгын Национальна фронтын ЦК-гай Президиумэй Түрүүлэгшэ, Урда Вьетнамай Республикын революционно Саг зуурын правительствын Консультативна соведэй Түрүүлэгшэ доктор Нгуен Хыу Тхо түрүүтэй Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын, Урда Вьетнамай Республикын революционно Саг зуурын правительствын делегаци Ташкентһээ бусаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын уряалаар тус делегаци манай орондо айлшалан ерэһэн юм.

ЧЕХОСЛОВАК-ВЬЕТНАМ КОММЮНИКЕ

ПРАГА. (ТАСС). Вьетнам арадай үнэн зүб тэмсэлые Чехословаки саашадааше дэмжэхэ, тэрээндэ али бүхы туһаламжа үзүүлжэ үргэлжэлүүлхэ гээд НФО-гой ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, революционно Саг зуурын правительствын министр Чан Быу Кием түрүүтэй Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын ЦК-гай, Урда Вьетнамай Республикын революционно Саг зуурын правительствын делегациин ЧССР-тэ айлшалан ошоһон тухай хамтын коммюнике соо тэмдэглэгдэнэ. Вьетнамда эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй ябуулгануудые Чехословаки буруушаана, Урда Вьетнамһаа США-гай болон тэдэнэй туһамаршадай сэрэгүүдые үгэ дуугүйгөөр гаргуулхые хүсэнэ. США-гай президентын ноябриин 3-да хэлэһэн үгэ дэлхэйн энэ райондохи ээрхэг түримхэй ябуулгануудаар бии болгогдоһон хүшэр хүндэ байдалһаа гаргаха ябадал гэршэлнэ гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Чехословак арадай, ЧССР-эй правительствын вьетнам арадта үзүүлдэг түгэс дэмжэлгын ба туйламжын түлөө Урда Вьетнамай арад зоной, НФО-гой, революционно Саг зуурын правительствын баяр баясхалангые Чехословакиин түлөөлэгшэдтэ тус делегаци хүргөө.

МНР-эй ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАҺАН КОНФЕРЕНЦИ

УЛААН - БААТАР. (ТАСС). Монголой Арадай Республикын тогтоогдон байгуулагдаһаар 45 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан научна конференци эндэ болобо. Семинар дээрэ үгэ хэлэһэн МНРП-гэй Науканнуудай академиин, Түүхын институдай хүдэлмэрилэгшэд, ниитын эрдэмэй кафедрануудай багшанар политическэ засагай тогтоһон тухай, МНР-эй тогтоогдон байгуулагдаһан түүхэтэ удха шанар тухай хэлээ. МНР-эй Наукануудай академи тус конференциие эмхидхэһэн байна.

Уран һайханай зональна выставкэ нээгдэхэнь

Ноябриин 25-най 12 часта, Зүүн Сибириин культурын институдай байшан соо (Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсэдэ) «Совет Алас-Дурна» гэжэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уран һайханай зональна выставкэ нээгдэхэнь.

Энэ выставкэдэ хүн зон түлбэригүйгөөр оруулагдана.

Промышленна предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай, эмхи зургаан ба организацинуудай коллективүүд, бүхы ажалшадта уряал айладхагдана.

Выставкэ удаадахи үдэрнүүдтэ үдэрэй 12 часта нээгдээд, үдэшын 20 час болотор хүдэлдэг байха юм.

КОММУНИЗМ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР БАЙГУУЛАЛСАГШ

БУРЯАД ОРОНДО ЛЕНИНСКЭ КООПЕРАТИВНА ТYСЭБЭИ ИЛАЛТА

Хүн зоной 90 гаран процентынь таряашад болодог Буряад орон шэнги национальна заха булангуудта социализм байгуулха хэрэгтэ ленинскэ кооперативна түсэб тусгаар ехэ удха шанартай байһан юм. Энэ сэсэн мэргэн түсэбые бодотоор лэ бэелүүлһэнэй ашаар Буряад ороной ажалшад капиталис хүгжэлтын бэрхэтэй хэсүү замые алгасан гаража, социализмда ороод, мүнөө Советскэ Союзай бүхы арадуудтай хамта хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэлтэ ерээдүйе—коммунизмые байгуулжа байна.

Буряадай хүдөө ажахые социалис ёһоор шэнэдхэн байгуулга хүнгэхэн хэрэг бэшэ байһан юм. Помещигүүд-капиталистнуудай байгуулалтын, хаанта засагай колони байһанай хойшолонгынь гэхэдэ, ороной ажахынь угаа ехэ гээгдэнги байгаа бшуу. Буряад нютагуудай нилээд ехэ хуби дээрэ һуугшад патриархально-феодальна шахуу ажаһуудалтай, нүүдэл шахуу байдалтай байһан юм. Газар эдлэлгээр национальна ба социальна зүрилдөөнүүд гарадаг һэн. Буряад ороной анханһаашье гээгдэнги хүдөө ажахы империалис, граждан дайнуудһаа, харин интервенциһээ уламжалан бүри доройтоо.

Иимэ хэсүү байдалһаа гарахын тулада хүдөө ажахые коллективизацилха хэрэгтэй байгаа бшуу. Пролетарска революциин һүүлээр социально-экономическа энэ тон ехэ шэнэдхэлгэ бэелүүлгэ манай ороной национальна заха булангуудай бүхы ажалшадтай ород хүдэлмэришэн ангиин холбоое бэхижүүлээ. Национальна заха хизаарнуудай зониинь бултадаа шахуу таряашад байгаа бшуу. Эдэнэртэ имагтал ород хүдэлмэришэд түрүүлжэ туһа хүргөө. Октябриин революциин үлгы болоһон Ленинградһаа Россиин хүдэлмэришэн ангиин хорин табан мянган түлөөлэгшэдэй зариман, хамагай түрүүндэ, коммунистнууд ба комсомолшууд Буряад орондо ерээ һэн. Тиихэдэ манай Эхэ ороной ниислэл Москвагай ажалшад республикыемнай шефтээ абаһан байгаа.

Парти, правительствын, ород хүдэлмэришэн ангиин, манай ороной бусад арадуудай эсэшэ сусашагүй туһаламжын ашаар хүдөө ажахые үргэлжэ дээрэнь коллективизацилга Буряад орондо 1935 ондо түгэсхэгдөө һэн. Коллективизациин үедэ ажалша таряашад нюдарган баяшуулай ба ноёдой галзуу шанга эсэргүүсэлтые дабажа гараха ушартай болоһон байна. Баяд, ноёдууд колхоздо бү орогты гэһэн идхалга хэдэг, харата зорилгоор элдэб зэрэб үгэ тараадаг, малаа олоор аладаг хюдадаг, тиимэ юумэ хэхыень дунда шадалтаниие тухирдаг байгаа бшуу.

Томо социалис предприятинуудые—колхоз, совхозуудые байгуулһан, тэдэнэй худалдаха продукци бүри ехээр гаргадаг болоһон ушар хүдөө ажахын продуктнуудай нилээд ехэ хубиие гүрэмнай социалис секторһээ бэлэдхэхэ аргатай болоо. 1940 ондо бүхы дээрээ бэлэдхэгдэдэг ороохо тарянай 100 процентые, хартаабхын—52 процентые, овощой — 72 процентые, ноохоной—87 процентые республикын колхоз, совхозууд, бусад гүрэнэй ажахынууд тушааһан байна.

Буряад ороной хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хурдан түргэноор хүгжэлгэ Советскэ Союзда гитлеровскэ Германиин харата муухайгаар добтолон ороһонһоо уламжалан һаатаһан байха юм. Фронтһоо холо байгаашье һаань, республикын хүдөө ажахыда дайн байлдаан хүндэ хүшэроор нүлөөлөө. Зүгөөр колхозно байгуулалтын булюу һайн байлга дайнай хойто тээхи эдэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха арга олгоо. Республикын хүдөө ажахын бүхы продукци табаад онуудай эхеэр дайнай урда тээхи хэмжээндэ хүрөө.

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин (1953 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд Буряад ороной хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ һайнаар нүлөөлөө. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол һалбари болоһон мал ажалда илангаяа ехэ хубилалта болоһон байна. Республикын колхоз, совхозуудта 1958 ондо 1953 онойхитой сасуулбал, үнеэн бүриһөө һү һаалга 2,3 дахин, хонин бүриһөө ноохо хайшалалга—1,6 дахин нэмээ. Малай тоо толгойн ехэ олоор нэмээшьегүй һаань, ашаг шэмынь иимэ ехээр дээшэлэлгэ табан жэлэй туршада (1954 онһоо 1958 он хүрэтэр) һү ба ноохо абалгые 2 үлүүтэй дахин нэмээхэ арга олгоо.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо социалис хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ шанарайнгаа талаар шэнэ шата эхилһэн байна. Манай орон доторхи хүдөө ажахын үйлэдбэриие бүри түргэнөөр хүгжөөхэ научна талаараа үндэһэлэн баримталагдаһан хэмжээ ябуулгануудые Пленум хараалаа. Эдэ хэмжээ ябуулганууд партиин XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр һайшаагдаһан, саашадань хүгжөөгдэһэн байха юм.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэ шиидхэбэринүүдэй дүүргэһэн үүргэ ба удха шанар Буряадай АССР-эй жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана. Жэшээлхэдэ, 1966—1968 онуудта жэлдээ дунда зэргээр ороохо таряа абалга 1961—1965 онуудай жэл бүриин дунда зэргын хэмжээнһээ 32 процентээр ехэ болоо. 1967 ондо колхоз, совхозуудай бүхы дээрэнь абаһан хүдөө ажахын продукци 1965 онойхитой сасуулбал 13 процентээр, колхозуудай олзо бүхы дээрээ—17 процентээр нэмээ.

Буряад ороной хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ ехэ хубилалтанууд боложо, экономическа гол үрэ дүнгүүдээр РСФСР доторхи зохихо үрэ дүнгүүдые ахиха арга олгоһон байна. Жэшээлхэдэ, 1967 ондо манай республикын колхоз, совхозуудай нэгэ хүдэлмэрилэгшэдэ абажа үзэбэл, элшэ хүсөөр хангагдасые Россиин Федерацидахи дунда зэргын хэмжээнтэй сасуулбал, 119 процент, хүдөө ажахын гол фондынууд 115 процент, хүн бүхэндэ хүртэсын талаар хүдөө ажахын продукци абалга бүхы дээрээ 101 процент болоо.

Энэ хадаа ленинскэ национальна политикын ба ленинскэ кооперативна түсэбэй илалтын эли тодо гэршэнь боложо үгэнэ. Энээнэй ашаар Буряад ороной таряашад экономическа талаараа ороной бүхы арадуудтай адли байдалтай болоо.

Өөрынгөө кооперативна түсэбые В. И. Ленин таряашадай болбосоролые дээшэлүүлхэ шухала байһантай холбоходоо, нигэжэ онсолон тэмдэглээ һэн. «Болбосоронгы кооператорнуудай байгуулалта хадаа социализм болоно». Революциин урда тээ үзэг бэшэг мэдэхэгүй шахуу байһан Буряад ороной хүн зондо вождиин энэ заабари тусгаар ехэ удха шанартай байгаа. Жэшээлхэдэ, Буряадай АССР-эй хүдөөгэй 9-һөө 49 хүрэтэр наһатай хүнүүдэй үзэг бэшэг мэдэлгэнь 1939 оной бүридхэлэй ёһоор 97,2 процент, городой зоной 97,9 процент болоһон байгаа. Тиигэжэ, үзэг бэшэг мэдэлгын талаар Буряад ороной город ба тосхонуудай хоорондохи илгаа хэдэн жэлэй урда тээ усадхагдаһан байна бшуу.

Республикын колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын хэдэн мянган мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Колхоз, совхозуудые, фермэнүүд болон бригадануудые хүтэлбэрилдэг мэргэжэлтэдэй тоо жэл ерэхэ тудам олон болоjол байдаг. 1967 оной январиин 1-нэй байдалаар совхозуудай директорнууд бултадаа, колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй 88 процентнь дээдэ ба дунда һургуулиин эрдэмтэй байгаа.

Совет засагай тогтоһонһоо хойшо хүдөө нютагуудта культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд олоор байгуулагд... оной эхин үеэр Бу... АССР-эй хүдөө тосх... 556 клуб, 646, тэрэ тоо... саг үргэлжын киноус... 316 олониитын библиот... байгаа.

Илангаяа КПСС-эй ... мартын (1965 он) П... хойшо колхоз, совхозу... номика улам ехээр ... Тиигэжэ хүдөөдэ ку... ажаһуудалай эмхи зур... дые бүри олоор ба... олгоһон байна. 1965 ... лэдбэриһөө гадуурхи ... нууд 1965 онойхитой ... колхозуудта 38 проц... совхозуудта 42 процент... мээ. Энэ хадаа хүдөөгэй ... болбосоролой хэмжээ... хитой сааша саашадаа ... болгохо бодото үндэ... бии болгожо үгэнэ.

Манай орондохи ко... байгуулалтада болоһон ... мо социально-экономическа ... билалтанууд хүдөө ажах... телиин шэнэ Уставай ... соо харуулагданхай.

Колхозуудта социалис ... үйлэдбэриин харилсаа... хүсэдөөр илаһан, ... зөөриин ниитэ арадай ... тэй адлирхуу болож... баримта анхаралда ... колхозой Уставай бү... дүримүүд тодорхой... байха юм.

Ц. Б. ГАЛДАН...
экономическа ...
канди...

Социалис Ажалай Герой, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Ж. Б. ВАНКЕЕВ:

ХАМТЫН АЖАЛАЙ ХYСЭН

Коммунис партиин, Совет засаг түрын хүтэлбэрээр, үдэр бүриин туһаламжаар колхозуудай һалбаран хүгжэжэ байһыень Буряад оронойнгоо, тэрэ тоодо манайшье колхозой байдал дээрэһээ элеэр харанабди. Мүнөө юрын манай колхоз трактор, комбайн, автомашинаар хангагдажа, газар тарялангай, мал ажалай продуктнуудые элбэгээр абажа, гүрэндөө худалдажа, экономикоёо бэхижүүлнэ. Хаа хаанагүй колхознигууд шэнэ, гоё гэрнүүдтэй, мүнөө үе сагай хэрэгсэлнүүдтэй болонхой.

Колхознигуудай һуудал байдал үдэрһөө үдэртэ һайжаржа, хото городой зонойхиһоо дутуугүй боложо байна.

Ударник колхознигуудай бүхэсоюзна хоёрдохи съезд дээрэ баталагдаһан Устав баримталжа, манайшье колхоз үнгэрһэн 34 жэлдэ нилээд амжалтануудые туйлаа. 1935 ондо манай колхозой мүнөө байһан газар дээрэ 13 колхоз тоологдоһон һэн. Тэдэ бултадаа 1455 гектарта таряа таридаг, 2 мянган үхэртэй, 7,5 мянган хонин, ямаатай, 870 моритой байһан юм.

Мүнөө абаад үзэбэл, колхознай 9,5 мянган гектар тарялантай, 3 мянган үхэртэй, 38 мянган хонитой, 500 моритой гээшэ. Үхэрнүүднай холимол семмнитал үүлтэрэй, хонинуудnай бүхыдөө нарин ба нарибтар ноохотой болонхой.

Колхозой центртэ түхеэрэгдэһэн соёлой ордон, библиотекэ, столово, дунда һургуули, 3 эхин шатын һургуули, больница, фельдшерскэ пункт гэхэ мэтэ колхознигуудай эрилтэнүүдые хангана.

Хэрбээ хорин жэлэй урда тээ манай колхоздо Сэлэн-Дүмын МТС-эй 8 трактор, 3 комбайн хүдэлдэг байгаа һаа, мүнөө колхознай өөһэдын 62 трактортай, 32 комбайнтай, 40 автомашинатай. Колхозой тарянай тоог хүсэд оньһожоруулагданхай. Малай гүүртэ, отара бүхэндэ Улаан-Үдэ хотоһоо абтадаг электрын элшэ хүсэн оруулагданхай.

Ороохо тарянаймнай ургаса нёдондо гектарай 14 центнертэ хүрэжэ, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2063 килограмм һүн, хонин бүриһөө 3,3 килограмм ноохон абтаа.

Артелнимнай гол зөөри 3 миллион түхэригтэ хүрэнхэй. Жэлдээ колхознай 1 миллион 580 мянган түхэриг мүнгэн олзо доход оруулна. Артелиин ажахын һалбари бүхэн олзотой. Тиигэжэ нёдондо 557 мянган түхэриг сэбэр олзо абтаа һэн.

Хамтын баялигай ургаха бүри колхознигуудайшье олзо дээшэлнэ. Нёдондо колхозник бүхэн нэгэ үдэр хүдэлхэдөө 4,2 түхэриг олоһон. Колхознигууднай бултадаа шэнэ һайн гэртэй, тэрээн соогоо мүнөөнэй гоё мебель, бусад хэрэгсэлнүүдтэй.

Колхоздомнай дээдэ, дунда һургуулиин эрдэмтэй 17 мэргэжэлтэд ажаллана. Олон механизаторнуудтайбди.

Эдэ бүгэдэмнай манай парти, правительствын анхаралаар, колхознигуудаймнай үсэд шанга ажалаар туйлагдаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Теэд бидэнэр туйлаһанаараа һанаагаа амарнагүйбди. Манай саашадаа дабшаха зам колхозой шэнэ Уставай проект дотор элеэр хараалагданхай. Энэмнай парти, правительствын ээлжээтэ ехэ анхарал хайра мүн.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ баталагдаха шэнэ Уставай ёһоор ажаллажа, манай колхознигуудай хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехэ абадаг болохо, культураа улам хүгжөөхэ байһаниинь элитэ.

ХYГЖЭЛТЫН ЗАМААР УДАРИДАГША

ХАРГАНАА ба Алтан, Досоо-Бэе ба Олзон... Эдэ урданай буряад нютагуудай нэрэ. Эдэ нютагуудта анханда мүнөөнэй Кировэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүдэй эсэгэнэр, үбгэ эсэгэнэр ажаһууһан гэхэ. Тэдэ айлнууд хабар болоходо посходоо хаажа, зуһаландаа зөөдэг һэн. Тиигэжэ өөдэ уруугаа зөөжэл, наһаяа барадаг һааб даа.

«Үбэлжөөн, хабаржаан, намаржаан гэжэ үгэнүүд мүнөөнэй залуушуулда балай ойлгосошьегүй байжа болохо» гэжэ түрүүшын колхоз байгуулагшадай нэгэн Чойдон Хандажапович Дабаев мүнөө хөөрэжэ һуудаг. Тэрэ үбгэн мүнөө 70 гаран наһатай. Тиимэһээ Октябриин революциин урда тээхи байдалые һайн лэ мэдэхэ байна ха юм даа.

— Иимэл ажабайдалтай байһан зомди даа. Мүнөө ямаршье ондоо болошоо гээшэб. Коммунис партиин ашаар лэ иимэ һайн һайхан, жаргажа, хүгжэжэ һууна ха юмбибди даа,—гэжэ Харганаагай колхозой урданай түрүүлэгшэ коммунист Цыретор Ринчинович Доржиев домоглон хөөрэдэг.

Тэрэ хөөрэлдөөндэ «Хубисхал» гэжэ коммунын түрүүшын гэшүүдэй нэгэн, партиин гэшүүн Дансаран Мункожапович Батуев оролсоно. 1929 ондо һэн. Харганаагай, Досоо Бэеын үгытэй ядуу арбан табан айл хамтаржа, Жаргалантын коммунада ороо агша һэмди. Хойто жэлынь буряад нютагуудта үшөө гурбан хамтын ажал, Доодо-Бухэндэ хүдөө ажахын хоёр артель эмхилхэгдэжэ, коллективизациин эхин һуури табигдаа һэн. Иигэжэ Кировэй нэрэмжэтэ колхозой мүнөө эдлэжэ байһан газар дайда дээрэ табан колхоз бии болоһон түүхэтэй.

Харганаа нютагта түрүүшын колхоз байгуулагшад ямар бэрхэшээлэй ушардаг байһые һанан һанан дурдадаг. Бэшэг мэдэхэ хүнүүдшье хомор байха. Аймагһаа ерэһэн хүнэй оролдоор элидхэл хэхэдэ, тэрэниие оршуулжа шадаха хүн байхагүй. Иигэжэ хайшан гэжэ байлтайб! Нютагай түрүүшын коммунистнууд болон комсомолшууд ехэ наһатанаа үзэг бэшэгтэ һургаха гэжэ ехэ ябуулга хэжэ эхилээ һэн. Базар Будаев, Гомбежап Дабаев, Шагдар Будаев гэгшэд Харганаагай түрүүшын багшанар гээшэ.

Түрүүшын колхозуул ургажа, бэхижэжэ эхилээ. Һүүлдэ булта хамтаржа, Кировэй нэрэмжэтэ колхоз болон алдаршаа. Модон анзаһанай орондо трактор болон комбайнууд поли дээгүүр хүнхинэнэ. Элдэб янзын оньһото техникэ мал болон таряан ажалай хүдэлмэридэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Нүүдэл байдалтай анханай хүдөө айлнуудай ажаһуудалшье танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Колхозой экономико улам ургана, ажахы болбосон ёһоор эрхилэгдэнэ. Айлнууд али зэргын һаруул һайхан гэр байшантай болонхой гээшэб.

Газар болон мал ажалһаа абтадаг продуктнууд али зэргээр ехэ болоно гээшэб. Гушаад жэлэй саана үнеэн бүриһөө арай шамай 300 шахуу литр һү һаадаг һаа, нёдондо 2324 килограммда хүргөө бшуу. Энэ оной арба һарын туршада үнеэн бүриһөө һааһан һүнэйнь хэмжээн 2096 килограмм болонхой.

Культурно-ажаһуудалай талаар ямар ехэ хубилалта болооб даа. Хубисхалай урда тээ эндэ һургуули гэжэ байгаагүй. Мүнөө найман жэлэй һургуули хүдэлнэ. Тэндэ нютагай айлнуудай хэдэн зуугаад үхибүүд эрдэмэй орьёл өөдэ дабшажа байна бшуу. Эндэхи хорин табан багшанарай олонхинь дээдэ болон дунда эрдэмтэй, бултадаа гэхээр нютагай хүнүүд. Харганааһаа агроном, врач, багша, зоотехник болон эрдэмтэд боложо гараһан хүнүүд али зэргын олон гээшэб.

Колхозой эмхидхэгдэһэн түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, олониитын манлайда коммунистнууд алхалаа. Колхозой партийна организаци хадаа хүн зоноо коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ажахыгаа хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ тэмсэлдэ ниитэ колхознигуудай хүсые элсүүлжэ байдаг ударидахы отряд мүн.

Үгытэй хүбүүн Дансаран Батуевай нютагтань эмхидхэгдэһэн түрүүшын «Хубисхал» коммунын гэшүүн боложо ороһонһоо хойшо 40 жэл болобо. Тэрэ гэһэнһээ хойшо коммунист Дансаран Мункожапович таһалгаряагүй түрэл колхоздоо хүдэлжэ ябадаг.

Мүнөө колхозой пар... низаци, бүхы коммунис... лнингээ ажал хэрэгы... гэшүүдээ дээдэ мэдэрэ... мүүжүүлжэ, ажалай ... жүүлжэ байдаг ехэ хүн ... гээшэ. Коммунистнууд ... ва, З. Содномова, А. ... Батуев, И. Шишмарев, ... болон бусад олон нүхэ... рэгтээ хартийна ёһо... ажалай үльгэр жэшээ ... хүдэлжэ ябадаг магта...

Ажал хэрэгээ һайн ... шагай бэрхэ мастернүү... поли болон фермэнүүд ... тэрүү шангаар хүдалжа ... гоо баялигые арьбад... Энэ хадаа партийна ... ажал ябуулгын аша т... тэмдэглэнгүй гаража ... Мүнөөшье В. И. Ленин... 100 жэлэй ойдо кол... габьяатайгаар бэлдэжэ ...

Хамтын ажал байгуу... тэмсэһэн эсэгэнэрэй, ... рэй хэһэн хэрэг мүнх... хүгжөө гэжэ Харганаа... нигууд мүнөө, Колхозни... хэсоюзна съездын ... омог дорюунаар мэдүү... рэн эрхэтэй.

А. НАГАС...
Улаан-Үдын аймаг.

Съездын делегадуудай нютагта

БЭШҮҮР:

Артелиимнай гэшүүд жэл бүри хабарайнгаа тарилгада эртээнһээ бэлдэжэ, баян ургасын эхи татадаг заншалтай. Мүнөө энэ ажал урагшатай ябуулагдажа байна. Тарияашаднай Колхознигуудай бүхэсоюзна съездын хүндэлэлдэ зорюулан, бүхы үрэһэ хүрэнгэеэ сэбэрлэжэ, тарилгын шанартай болгоо. Иигэжэ дүн хамта 18 мянган центнер ороохо таряан сэбэрлэгдэжэ хадагалагдаа. Шанарынь эрхим һайн.

Тиихэдэ мүнөө сабшалан, тарялан дээрэ наг шэбхэ гаргагдажа эхилээ. Эндэ хамта долоон трактор хүдэлнэ. Эдэнэйнь табань хүнгэн тракторнууд юм. Иигэжэ 3000 тонно наг шэбхэ зөөгдөө.

Гадна механизаторнууднай техникээ хабарай тарилгада бэлдэнэ. Иигэһээр сеялкэ, культиваторнууд заһабарилагдажа эхилхэнь. Эдэ үдэрнүүдтэ МТМ бэлэн болгогдожо, тракторнууд заһабарилагдаха.

Тиихэдэ механизаторнууднай энэ жэл бүхы техникээ сэбэрлэжэ, һайнаар хадагалһан. Һаяхан энээниемнай тусхай комисси шалгажа, үндэр сэгнэлтэ үгөө.

П. СИНИЦЫН,
«Дружба» колхозой агроном.

МУХАР-ШЭБЭР:

Мүнөө артелиимнай гэшүүд ямар амжалтануудтайгаар колхозой жэшээтэ Уставые баталан абаха съездые угтажа байна гээшэб? Бидэ гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб 850 центнерээр үлүүлэн дүүргээбди. Һаалишаднай арбан һара соо дүн хамта 7850 центнер һү худалдаа. Колхознигуудай съезд артелинхидые бүри ехэ амжалтада зоригжуулна. Иигэжэ жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 1800 центнер һүн, 300 центнер мяхан худалдагдаха юм. Мүнөө гүрэндэ 3707 центнер мяхан худалдагдажа, жэлэй түсэб долоон центнерээр үлүүлэн дүүргэгдээ.

Гадна колхоз дотор үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ ажал түлэг дундаа ябана. Мүнөө 16 мянган центнер ороохо таряан сэбэрлэгдээ. Һаяын үдэрнүүдтэ үшөө 2 мянган центнер ороохо таряан сэбэрлэгдэжэ, түсэб дүүргэгдэхэнь.

Колхозой механизаторнууд техникээ заһабарилжа захалаа. Мүнөө 5—6 комбайн, хэдэн, сеялкэ болон культиваторнууд заһабарилагдаа.

В. СТУЛЕВ,
«Искра» колхозой экономист.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ:

Урдань Хүйтэн талада хэдэн орбогорхон гэр бии бэлэй. Эндэ артелиин байгуулагдахатай сасуу хэдэн мянган жэлдэ хүнэй ойронь хүрөөгүй газар оньһон машинаар хахалагдажа, тала таряагаар бүрхөөгдөө бэлэй. Мүнөө эндэ колхозой түб тосхон бодонхой. Энэ һуурин үргэн уужам үйлсэнүүдтэй, гэрнүүдынь барандаа шахуу шэнэ. Жэл бүри эндэ шэнэ гэр, байшангууд мүндэлнэ. Мүнөө жэл колхоз доторнай малшадай байха хоёр квартирна хоёр гэр, малай тэжээл буйлуулха цех, тугалай байра, спортзал баригдаа. Тиихэдэ үшөө найман жэлэй һургуулиин байшан баригдажа байнхай.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездын делегат И. М. Шитин энэл нютагта түрэһэн хүн. Иван Максимовичтай хамта ажалладаг нүхэд эдэ үдэрнүүдтэ бүри эршэтэй ажаллажа, съездые ажалайнгаа амжалтануудаар угтана. Тэдэнэр мүнөө малда тэжээл зөөжэ дүүргэхэнь. Гадна зарим механизаторнууд сабшалан, тарялан дээрэ наг шэбхэ гаргана. Эндэ долоон трактор хүдэлнэ. Үдэртөө 100—150 тонно наг шэбхэ зөөгдэнэ.

Ю. ВОРОТНИКОВ,
«Искра» колхозой зоотехник.

ИИМЭ БАЙГАА

Түрүүшын колхозуудай бии боложо байхада тарияашад модон анзаһаяа орхижо, морин плугаар газараа хахалхадаа, аймшагтай ехэ туйлалта болоо гэжэ хэлсэдэг һэн. Үсөөхэн жэлэй үнгэрөөд байхада хүдөө нютагта түрүүшын трактор ерэжэ, хамтын ажалда дурагүй байһаншье тарияашад бултадаа колхоздо ородог болоо һэн.

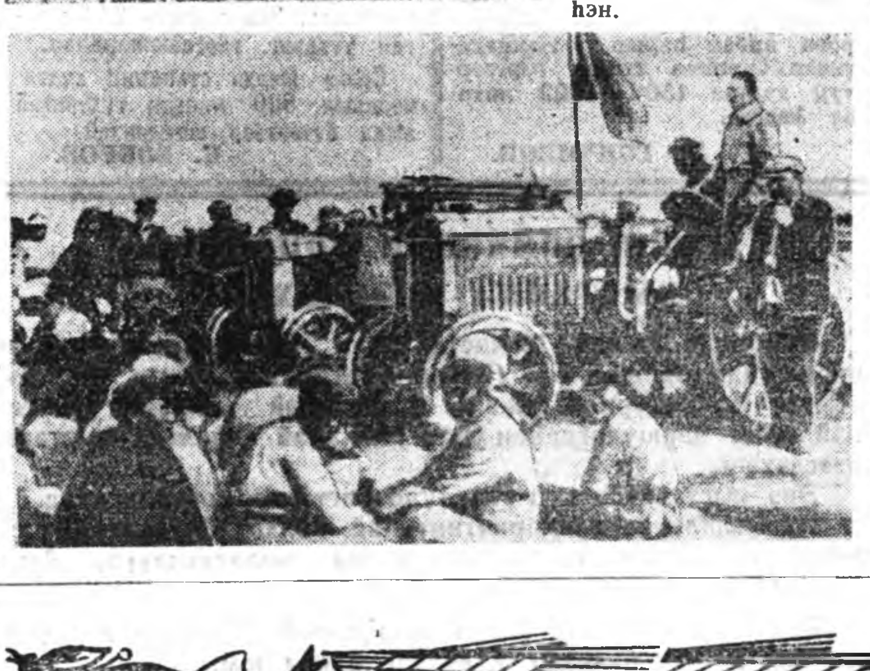

ИИМЭ БОЛОО

Дүшөөд жэлэй үнгэрөөд байхада, заводой хүдэлмэришэд манай хүдөө нютагуудта комбайнуудые, тракторнуудые, элдэб түхэлэй машинануудые олоор эльгээнэ. Булад агта жолоодоһон тарияашад хэдэн миллион пүүд таряа ургуулжа, орон нютагаа хилээмээр хангана.

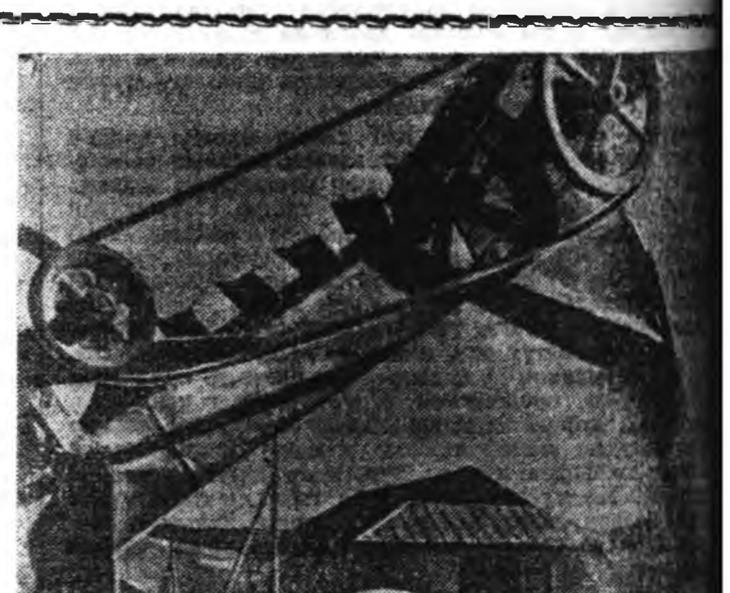

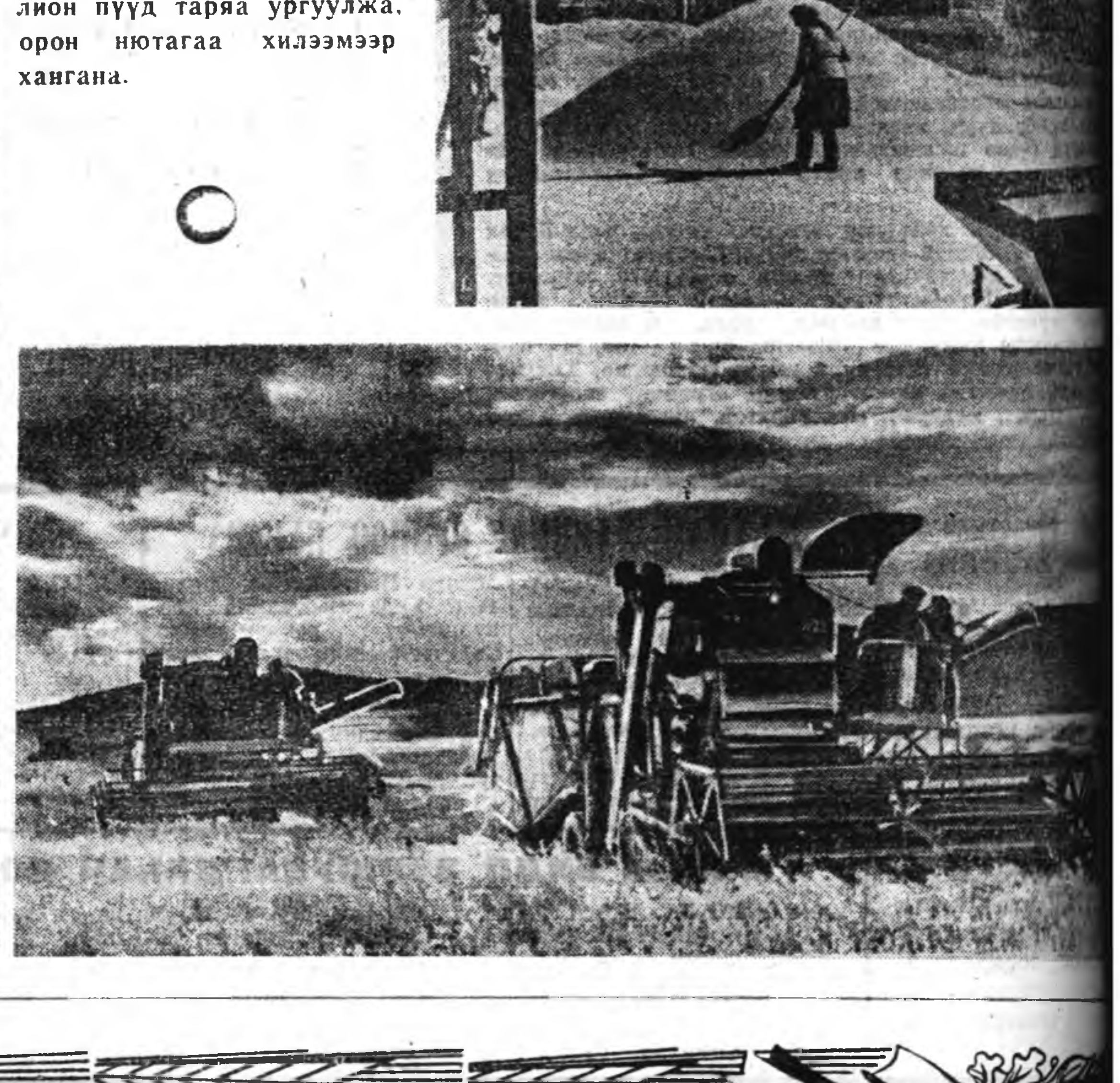

...ОЛХОЗНО ТАРЯАШАДТА—АЛДАР СОЛО!

...ЯН НЮТАГ

...., нютагаймнай үбгэ... миһэржэ байба. Сам... сарюун солбон зандаа. ... республиканска кон... легат боложо, колхозой ... нангин хуули — Уста... зүбшэн хэлсэлгэдэ ха... ... Нютагтаа хүдөө ... ... түрүүшын Устав ... гараа табилсаһан хүн. ... уулзахадаа түрэл ... түб һууриндахи нэгэ хү... нюдэндөө хараһан мэ... Буда Бадмаевич Санга... ... хаймадана. Дүшэ ... саада тээ залуу комму... ... Сангадиин нютагайнгаа ... хамта (тэдэнэй тоодо ... ... оролсоно) байгуул... республика дотороо тү... ... дай нэгэн болонхой.

... хизаар болохо Баян ... түн зон коммунист... комсомолшуудай удари... ... гагаа, ажабайдалаа ... ... илгажа эхилһэн юм. ... нюдөөрөө хаража, ша... ... шадалсажа ябаһан ха... —Колхознигуудай бүхэ... ... ын нээгдэжэ байхада ... хэды үгэ хэлэхэ хүсэ...

... малшадай ажабайдалые ... шэнэдхэн хубилгаха ... нютагуудтал адлирхуу...

гаар эндэ ябуулагдаһан ааб даа. Манай Баян-Голдо Баргажан соогоо, республика дотороошье хамагһаа түрүүн шахуу хамтын ажал бии болоожо эхилһэн юм. Тиимэ хадаа энээнэй жэшээ, хүсэ нүлөөн айхабтар ехэ байһан гэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, тэрэ үеын партийна ячейкын эмхидхэлэй ойлгуулламжын хэмгүй ехэ хүдэлмэри ябуулһанай ашаар лэ түрүүшын хамтын ажал (ТОЗ) бии боложо эхилһэн түүхэтэй.

1927 оной зун Баян-Гол нютагта «Арбижал» гэжэ хүдөө ажахын коммуна бии болоо һэн. Түрүүн 16 үрхэтэ айл хамтараа. Удаань, тэрэл жэлэйнгээ эсэс багта, 20 үрхэтэ айл коммунада ороод байба. Бэлигтэ эмхидхэгшэ, шэнэ байдалай түлөө дүлэтэ тэмсэгшэ Буда Бадмаевич Сангадиин гэгшые энэ ажахынгаа хүтэлбэрилэгшөөр табиһан байна. Тус коммунын зөөри зөөшэшье гэжэ түлюурхан һааб даа. Нигэжэл үмсын ажалтай малшад, туряашадай ажабайдалда, үзэл бодолто үндэһэн хубилалта боложо эхилһэн түүхэтэй. Теэд имэ ехэ шэнэлэлтэ хубилалтанууд бэлэхэнээр, ямаршье бэрхэшээлгүйгөөр болошоогүй гэжэ хүнүүд һайса мэдэнэ бэзэ. Энээн тухайда түүхэ домоглоно, уран зохёолой номуудта уран хурсаар зураглан харуулагдаһан байдаг.

Элитэ зохёолшо М. Шолоховой «Хахалагдаһан газар» гэжэ роман, Ц. Донпой «Брынзын санха», «Хиртэһэн һара» гэжэ туужануудые хүнүүд хуул уншаа бэзэ даа. Имэ дүлэтэ жэлнүүдтэ баатар габьяа гарган хүдэлһэн, бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ ниитын хэрэгтэ сүм зорюулһан колхозно байгуулалтын ветерануудтай золгоходоо, эжэлүүдгүй малгайгаа абан хүндэлхэш. Мүнөө Самбуу Цыдыпов 73-тай болоо, теэд үшөөл ажал хэһээр—луговодоор хүдэлжэл байнхай. Энэ хүнтэй ярилдажа байхадаа түрүүшын эдэбхитэд — коммунистнуудые ойндоо оруулнаб. Нима Юндупов, Дашидондок Очиров, Сангади Будаев гэгшэд ямар ехэ юумэ хэһэн зонууд гэшэб. Эдэбхитэд Самбуу Цыдыпов, Нанзат Лапхаров, Жамбал Уланов, Дани Очиров гэгшэд Баян-Голдо хүдөө ажахын артелиие бэхижүүлхэ хэрэгтэ бүхы шадалаа наһаараа зорюулһан зонууд лэ даа.

Душэн хоёр жэлэй саада тээ холын заха хизаар болохо Баян-Голдо байгуулагдаһан колхозой бэхижэн хүгжэһэн, хүсэ шадал ороһон, үнэн бээ бэелһэн, үнэгэн малгайгаа үмдэһэн тухайда түүхэлхэ болоо һаа, хэдэн ном бэшэхэ хэрэгтэй. Би өөрөөшье бүхэли наһаараа (эндэ хүдэлөөшье хадаа, үгышье хадаа) ходол энэ колхозтоёо холбоотой ябааб, мүн олохон жэлдэ түрүүлэгшээршье хүдэлөөб. Энээхэн тон хуряангы дурдалга соогоо юун гэжэ хэлэхээ һанаабши гэхэдэ, орон нютагаа шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ эндэхи ажалшад айхабтар ехэ хэшээл оролдолго, хүсэ шадалаа, оюун бэлигээ гаргаа юм. Тиин ажахынгаа экономикын талаарнь хубилгахатай хамта эндэхи хүн зон өөһэдөө хубилһан, ургаһан, эрдэм бэлигтэ һураһан байна. Соёл болбосоролой, оюун бодолой талаар болоһон үндэһэн хубилалтанууд тухай хэлэнэб. Бэлигтэй, эрдэмтэй хүнүүд, ажалай баатарнууд, мэргэжэлтэд, багшанар, медигүүд болон бусад олоороо урган гараа. Суута хонишон, Социалис Ажалай Герой Шалсама Ламажаповна Цыремпилова, колхозой эрхим хонишон Дашинима Будаевич Сундуев, эрхим һаалишан Цындыма Дашиева, түрүү механизатор Таир Шакиров болон бусадай нэрэ дурдаха болоо һаа, аргагүй олон байха. Ондоогоор хэлэхэдэ, дүлэтэ жэлнүүдэй хэрэгүүдые халан абаад, улам дэлисэтэйгээр, даамгайгаар үргэлжэлүүлжэ ябаһан үетэн мүнөө хүдэлжэ байна. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз мүнөө хүгжэнги томо ажахы болонхой. Нэгэ миллион 114 мянган түхэриг мүнгэн олзо жэлдээ оруулна. Колхозой ажахын бэхижэхэ бүри, жэлһээ жэлдэ колхознигуудай ажабайдал һайжарна, баяжана, шанга шадалтай болоно.

Колхозой ажахы жэл бүри хүгжэхэ, бэхижэхэ, шэнэ орьёл өөдэ гараха бэзэ. Энээнтэй хамта минии нютагай хүн зоной байдал улам баяжаха, жаргалтай һайхан болохо гэжэ урмашан һуудагби.

Г. ЦЫДЕНОВ,
Социалис Ажалай Герой,
тусхайта пенсионер,
Баргажанай аймагай
Карл Марксын нэрэмжэтэ
колхозой түрүүлэгшээр
хүдэлһэн.

...ЛТА ХАДУУРАЙ БАТА НЭГЭДЭЛ

... оромнай баян даа. ...той ошохо тума шэг ... үбилжа, шэнэ завод, ... үндын бодоно. Ур... адуу мал манажа ... зон мүнөө хүсэтэ ... электровозуудые заһа... самолёдуудые, гайхам... ... двигательнүүдые бү... ... орондоо, аха дүү со... ... уудта эльгээнэ. Заха ... ой тайгын модо болбо... ... эрэглэнэ, газарай гүн ... шулуу малтана.

... эрьехэдэ жаргалта ... жэгүүртэ дуун зэ... ... олон хонин һүрэ... малнууд бэлшэжэ, ... тала дайдаяа шэ... ... ажал хэрэгээрээ алдар... ... мэришэ зон, хүдөөтэй ... хамта гэрэлтэ һай... ... тээшэ дабшана. ... дүү мэтэ нягта хол...

... хүдэлдэг «Электрома... ... бүри 1920 ондо ... мастерскойнуудһаа эм... юм. Уданшьегүй эл... ... машинануудые заһа... ... һэн. Бүри тии... ... заводой хүдэлмэри... ... ой ажалшадта туһал... ... машинануудыень ... шэнэ запчастьнуу... ... үгэдэг бэлэй. Тэрэ... хүдөө ажалшад саг ... тарягаа хуряажа, ... ехээр бэлэдхэдэг, то... ... үхэр малаа үдхэ...

... ошохо тума хүдөө ... ажал оньһожоруулаг... байдалынь һайн боло... ... энэр һү, тоһо, мяха ... гүрэндөө тушааха ар... ... болонхой. Хүдөө ... мүнөө танихаар бэшэ ... хубиланхай. Хэрбээ ... архан гэрнүүдэй орон-

до мүнөө үргэн һаруул сонхотой үндэр сагаан гэрнүүд баригдадаг болонхой. Тэндэнь электрын гэрэл носожо, холодильник, мүн радиоприёмник, телевизор холо ойрын һонинуудые дуулгажа байдаг. Заха хизааргүй үргэн замбуулин соогуур ниидэжэ ябаһан баатар хүбүүдээ телевизорээр хаража баясаһан хүдөө ажалшад, энээнэй урманда бүри һайнаар ажаллаха гэһэн гол зорилго урдаа табидаг шуу. Үнэхөөрөө хүдөө город хоёрой байдал адлирхуу боложо байна.

Манай «Электромашина» завод һүүлшын арбаад жэл соо Яруунын аймагай колхоз, совхозуудта ехэхэн туһа хүргөө. Жэшээлхэдэ, «Победа» колхозой ажалшадта трактор, машинануудые заһабарилха мастерской барьяа, токарна, фрезерна станогуудые тодхожо үгөө. Үшөө 1200 толгой хониной орохо хоёр байра, хонишодто дүрбэн гэр хямда сэнтэйгээр бариһан байна.

Мүн лэ «Комсомольский», Яруунын совхозуудта ниимэрхүү юумэн хэгдээ. Үшөө тиихэдэ Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо саг үргэлжэ туһа хүргэдэг гэшэбди. Энэ колхозой түб һууринда машина, тракторнуудые заһабарилха мастерской, хорин автомашинын багтаха гараж барьяад, халуун ууралаар дулаасуулха соргонуудые татажа, батарейнүүдые тодхообди. Энэ бүхы ажал хэхын тула манай заводой дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэд тиишэ ошодог.

Харин хүдөөгэй ажалшад манай заводто ерэжэ, токариин, слесариин, электро-гагнууршанай мэргэжэл шудалаад, түрэл колхоз, совхозуудтаа бусадаг. Тиигэжэ хүдөөгэй механизаторнууд өөрынгөө хүсөөр оньһон техникэеэ заһабаридаг болонхой. Һайн шанартайгаар заһабари хэхэ бүхы арга боломжо тэдээндэ бии. Оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһан ажалшад тарягаа саг болзор соонь, һайн шанартайгаар тарижа шадана, үндэр баян ургаса хурлана. Гүрэндөө мяха тушааха даабаряа дүүргэжэ, һаяшаг РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг республикамнай абаа.

Багша Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн һайндэр дүтэ ерэжэ ерэнхэй. Энэ ехэ һайндэрые ажалай ехэ амжалтатайгаар угтахын тула Буряадай хүдэлмэришэ зон, хүдөө ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаад, эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна.

Имэ ехэ һайндэрэй урдахана Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд Москва хотодо хүдэлмэреэ эхилбэ. Энэ съездэдэ ажал хэрэгээрээ алдаршаһан манай түрүү һаалишад, хонишод, механизаторнууд ошоо.

Манай Буряад ороной найман хүн тэндэ хабаадалсажа, колхозой Жэшээтэ Устав баталалсахань. «Электромашина» заводой болон бүхы Буряадай хүдэлмэришэдшье баярлана.

Бидэнэй ажал хэрэг һайхан. Хүдэлмэришэд, таряашад бэе бэеэ туһалалсан, үшөө ехэ амжалта туйлахые эрмэлзэнэ.

И. НОСИКОВ,
«Электромашина» заводой
кадрнуудай таһагай
начальник.

Съездын делегадай нютагта

СЭЛЭНГЭ

Урдань ган гасууртай иимэ жэлнүүдтэ «тахяагай тоншохо тарян ургадаггүй» байһан гэлсэгшэ. Харин мүнөө хүдөө нютагуудтамнай хүсэтэ техникэ ерэнхэй. Гадна ажал хүдэлмэреэ эрдэм наукын туйлалтануудаар, түрүү дүй дүршэлөөр үндэһэлэн ябуулдаг болообди. Энэ үедэ байгаалиин уларилһаа айгдахаяа болигдонхой.

Мүнөө артелиимнай гэшүүд Колхознигуудай бүхэсоюзна съездые ажалайнгаа эрхим бэлэгүүдээр угтажа байнхай. Бидэ мяха гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб 101 процент дүүргээбди. Иигэжэ гүрэндэ 6202 центнер мяхан тушаагдаһан байна.

Энэ жэлдэ һаалишаднай амжалтатай. Жэлэй түсэбэй ёһоор гүрэндэ 13900 центнер һү худалдаха аад, энээнээ 14126 центнертэ хүргэнхэйбди. Һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ племфермынхид түрүүлэн ябана. Энэ гүүртэдэ съездын делегат, Социалис Ажалай Герой Пылжид Бальчиновна Жалсанова хүдэлдэг юм. Фермын үнеэн бүриһөө мүнөө дунда зэргээр 2509 килограмм һүн һаагданхай. Эндэ үдэртөө 153 үнеэнһөө 880 килограмм һүн һаагдана. Пылжид Бальчиновнатай хамта ажалладаг нүхэд Дулма Цырендоржиева, Дари-Дулма Будажапова гэгшэд жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө тус тустаа 3196—3747 килограмм һү һааһан байна.

Тиихэдэ таряашаднай ерэхэ жэлэйнгээ ургасын эшэ үндэһэ табина. Тэдэнэр мүнөө үрэһэ хүрэнгөө сэбэрлэжэ, техникэеэ заһабарилжа байнхай. Мүнөө дүн хамта 10 трактор заһабарилагдаа.

Механизаторнууднай бүхы техникэеэ март болотор тарилгада бэлэн болгохо юм.

Эдэ бүгэдэ хадаа хүдөө нютагтахи ажабайдалай үндэһөөрөө хубилһые гэршэлнэ.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
Карл Марксын нэрэмжэтэ
колхозой гэшүүн.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА III СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАТ

ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ—ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Үндэр, шамбай бэетэй, нюдэндөө шэлтэй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадай значок зүүһэн, дүшөөд наһанай хүн урдамни һууна. Нимажап Будатарович Юмсунов. Арбаад жэлдэ Бэшүүрэй аймагай «Дружба» кохоздо түрүүлэгшээр хүдэлнэ. Мүнөө Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын делегадаар һунгагдаад, тэрэ үдэр Москва хото мордохоёо байба.

Колхозой түрүүлэгшын ямар амжалта туйлаһанай түлөө иимэ үндэр этигэл хайрада хүртэһэниинь ажал хэрэг дээрэһээнь элирнэ.

— Ара-Хэрээтын, Елань, Сухой-Ручей нютагуудай буряад,ород зон эбтэй эетэйгээр ажаллажа, һүүлэй хэдэхэн жэлэй туршада горитой амжалта туйлаа. Колхозой мүнгэн олзо доход жэлдээ миллион 500 мянган түхэригтэ хүрэнэ. Ороохо таряа, мяха, һү болон бусад продуктнуудые жэлһээ жэлдэ ехээр абадаг болоожо, табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид бэелүүлхээ байнабди. Колхознигууднай шэнэ гэрнүүдые барижа, баян дэлгэр ажаһууна,—гэжэ Нимажап Будатаровичай тээсгэн республикын колхознигуудай конференци дээрэ элидхэһэниинь һананаб.

Үгышье һаа, съездын делегадай хүтэлбэрилдэг колхозоор ябаад, ажалша бэрхэ хүнүүдээрнь хөөрэлдөөд үзэгты. Колхозой центр Дунда-Хэрээтэдэ хүрэхэдэ, мүнөө үе сагай болбосон түхэлтэй, үргэн гудамжануудтай тосхон харагдаха. Эгээн түрүүн эндэ баригдажа байһан шэнэ ордонууд обёорогдохо. Трактор, машинануудые заһабарилха мастерской. Газаагуурнь комбайн, тракторнууд жэрытэр табяатай.

Елань, Ара-Хэрээтэ, Сухой-Ручей нютагуудаар ябахадаа, тэндэ бүтээгдэһэн соёлой ордонгуудые хаража, бүхы сэдьхэлээрээ баясахат.

Һаалиин фермэнүүдтэ хүрэбэл, культбазануудые хаража һонирхохот. Эндэ һаалишад, малшадай амарха таһалганууд, оро дэбисхэр, тэдэнэрэй эдеэлхэ столово, телевизор табяатай Ленинскэ таһалга түхеэрэгдэнхэй. Саашадаа иимэ культбазанууд хонишодой бригадануудта баригдахаар хараалагданхай.

—Капитальна барилгада жэлдээ 300 мянган түхэриг гаргашалагдана, — гэжэ колхозой бухгалтер мэдүүлхэ.

— Теэд эдэ бүгэдэмнай ехэ барилгын миил эхиниинь гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, колхозой тосхонуудые шэнэлэн түхеэрхэ 15 жэлэй түсэб зохёогдонхой. Хойшодоо колхознигуудай ажаһууха хоёр дабхар, халуун уһаар дулаасуулагдадаг байшангууд бүтээгдэхэ,— гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нэмээдхинэ.

Экономико һайнтай, баян шадалтайл ажахы иимэ ехэ мүнгэ зөөри барилгада гаргашалха, иимэ ехэ холын хараата барилгын түсэб зохёохо аргатай байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Энээниие колхозой түрүүлэгшэ, эдэбхитэд һайса ойлгоно. Тиимэһээл тэдэнэр гол хүсэеэ үйлэдбэреэ хүгжөөхэ хэрэгтэ зорюулна бшуу.

«Һүниин зүүдэн, үдэрэй һанаан» болохо юумэн колхозой түрүүлэгшэдэ олон. Теэд тэдэнэй эгээн шухалань юуб, ямар асуудалда бүхы хүсөөрөө анхарха хэрэгтэйб? Иимэ асуудал Нимажап Будатаровичай досоо оло дахин ороһон, ухаан бодолынь яһала гүйлгэһэн байха. Тиихэдээ дүрбэн шухала асуудал урдаа табинхай.

—Эгээн түрүүн колхозой үйлэдбэриие хүгжөөхэ холын хараата, табан жэлэй түсэб зүбөөр табиха хэрэгтэй. Хэрбээ урдань, 1964 он хүрэтэр, тогтууритай һайн түсэб зохёоһоной урмагүй, ходо хубилгадаг байгаа һаа, мүнөө тад ондоо болонхой ха юм. Ажахынгаа доторой арга боломжонуудые оложо, бодомжотой һайн түсэб зохёогдобол, үйлэдбэри саашадаа батаар хүгжэхэ жэшээтэй,— гээд, түрүүлэгшэ захалба.

Орон доторoo мяха элбэгжүүлхэ асуудалай табигдахада, колхозой түрүүлэгшэ, мэргэжэлтэд ямар арга боломжонуудай бии байһые бодомжолжо үзөө. Тиихэ зуураа түрүү ажахынуудай дүй дүршэл хэрэглэхэ тухай хэлсэгдээ.

Хүршэ Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд галуу үсхэбэрилдэг болоо гэһэн һураг, суу

гараа. Нимажап Будатарович колхозойнгоо главна зоотехник А. Маковеева, хэдэн шубуушадаа абаад, хүршэ аймагай «Забайкалец» колхоздо нёдондо айлшалаа. Тэрэ ажахын нугаһанай фермын байдалтай һайса танилсажа, экономическа ямар ашаг үрэтэй байһыень тооложо үзөөд, колхоздоо тиимэ фермэтэй болохо гэжэ правлениин заседани дээрэ шиидхэһэн юм.

Уданшьегүй хуушан нэгэ байра заһагдажа, гурба мянгаад эмэ галуунууд абтаа. «1972 ондо гүрэндөө 55—60 мянган галуу тушаадаг болохо» гэһэн холын хараата түсэб зохёогдоо. Иигэжэ колхозой үйлэдбэридэ олзо доход оруулха үшөө нэгэ шэнэ һалбари нэмээ һэн.

— Хоёрдохеор, колхозой ажал урагшатайгаар ябуулхын тула мэргэжэлтэдэй, бригадирнарай ажал зүбөөр эмхидхэхэ, тэдэнэртэ найдаха, тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэлыень дэмжэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагшаб,—гээд, Нимажап Будатарович миһэд гэнэ.

Зүб лэ даа. Эрдэм наукын хүсэн ехэ. Мэргэжэлтэдые дэмжэхэ, тэдэндэ зүбөөр хандаха шухала. Колхозой үйлэдбэри эмхидхэхэ шадабаритай бэрхэ мэргэжэлтэд эндэ олошорно. Тэдэнэрэй тоодо главна зоотехник Анна Михайловна Маковеева, главна инженер Георгий Михайлович Сафонов, ветеринарна врач Галсан Пунсыкович Доржиев болон бусад ороно. Эдэнэр бултадаа даалһан ажалдаа бүхы мэргэжэл шадабаряа харуулха гэжэ оролдодог зон.

Колхозой мүнгэ зөөреэр залуушуулые хүдөө ажахын дээдэ һургуулида һургаха, бригадир, фермые даагшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ түрүүлэгшэ ходол анхаралаа табижа байдаг заншалтай. Мүнөөшье колхозойнь олон залуушуул хүдөө ажахын мэргэжэл шудалжа байна.

Бүхы юумые өөрөө мэдээд лэ байха гэжэ зарим хүтэлбэрилэгшэд оролдодог. Харин Нимажап Будатарович тад ондоо зантай. Жэшээнь, отделениие эрхилэгшэдэй мэдэлдэ нилээд ехэ мүнгэ, таряа талха гэхэ мэтэ үгтэдэг. Юуб гэхэдэ, колхоз дотор ажал хэжэ шадахагүй, саг зуура салин хүлһэндэ хүртөөгүй гү, али элдэб бэрхэшээлдэ ороһон зон байдаг. Тиимэ хүнүүдтэ тэдхэмжэ үгэхэ асуудалые колхозой түрүүлэгшэ шиидхэдэггүй, харин отделениин совет, отделениие эрхилэгшэд бүтээдэг гуримтай.

— Гурбадахяар, колхозой ажал амжалтатайгаар ябуулха гэбэл, колхознигуудаа шадаха шадаха ажалдань зүбөөр хубаарилан табяад, хүн бүхэниие даалгагдаһан ажал хэрэгтээ эзэн байхаар хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ һанагшаб,— гээд, Нимажап Будатарович саашань үргэлжэлүүлбэ.

Иимэ жэшээнүүдые харуулха болоо һаа, эндэ олон. Һүүлэй арбад жэлдэ кукурузашанаар Ленинэй орденто колхозник Жамсо Цоктоев ажаллана. Энэ механизаторто 200 гектар газар, трактор, элдэб машина даалгагданхай. Кукурузашан өөрынгөө ухаан бодол гүйлгэжэ, жэлһээ жэлдэ баян ургаса абахын тула бүхы хүдэлмэреэ өөрөө мэдээд лэ хэдэг. Ган гасуур болоһон энэ жэлдэшье тэрэ баян ургаса ургуулжа шадаа.

Мүн иимэ кукурузашан, республикын габьяата механизатор Георгий Екимович Шиханов Еланьска отделенидэ хүдэлдэг.

Ямар нэгэн хүнэй хэлэлтэгүй, өөһэдөө мэдээд лэ ажалладаг, тиигэжэ жэл бүри баян ургаса абадаг хүнүүдэй, тоодо луговодууд Ефим Николаевич Поздняков, Балсан Цыренжапович Цоктоев, Иван Николаевич Сафонов болон бусадые дурдамаар.

— Дүрбэдэхеэр, артелиин ажалда амжалта туйлахын тула хүтэлбэрилэгшэд оршон байдал һайса мэдэхэ, шэнжэлхэ, тиигээд саг соонь зохихо хэмжээ абаха үүргэтэй гэжэ бодогшоб, —гээд, съездын делегат нюдэнэйнгөө шэл баруун гараараа заһаадхиба.

Үглөөнэй бүрэнхыдэ гараад, түрүүлэгшын бригада, гүүртэ, отаранууд дээгүүрээ ябажа ерэхэдэнь 8 час болоожо, конторын зон һаял сугларжа байдаг. «Эртэ бодоһон—далай хараха, орой бодоһон—балай хараха» гэдэгтэл, колхозой түрүүлэгшын «Волго» автомашинын үдэр бүхэндэл үүр сүүрээр гүйлгэжэ ябахые колхозой гэшүүд обёордог, баһал эртэшэлхые оролдодог юм.

Газар таряалангай, мал ажалай, барилгын болон бусад олон асуудалнуудые шиидхэхынгээ хажуугаар коммунист түрүүлэгшэ партийна һуралсалай хэшээл үнгэргэхэ, гүүртэ, отаранууд дээгүүр политическэ асуудалаар хөөрэлдөө үнгэргэхэ саг олодог. Хүтэлбэрилэгшэ бүхэн хүмүүжүүлэгшэ байха ёһотой гэжэ тэрэ сэдьхэлдээ һайса хадуужа абанхай.

Б. ГЫЛЫКОВ.

...ЛХОЗНО АЖАБАЙДАЛАЙ ХУУЛИ ЁҺОН

... проект ба 1935 ... орондоо таһаршагүй ... колхозно байгуулалтын ... нүүд тэдэниие ба... ... Эдэ гол ёһонууд ... ... алгалта барижа га... ... гаань юуб гэхэдэ, ... колхозно байгуулал... ... элдэб шатануудые ...

... хамтын ажахынуудта ... һүүлшын мүл... ... нюдарган бая... ... алга. совхозуудые ... шадай ажабайдалда ... ехэ хубилалтые хан... хүдөөгэй ажабайдалые ... гаһан мүнөө үе са... ... томо үйлэдбэри ... Коллективизаци хүдөө ... социалис ёһоор хүгжэ... ..., хүдэлмэришэн ан... ... ай хоорондохи хол... ... Хүдөө ажахые социа... ... хэн байгуулха га... ... ленинскэ политикын ... социализмын табин жэ... ... лаблан харуулжа

... жо байһан гушаад онуудай колхозуудһаа мүнөөнэй колхозууд тад ондоо. Хэрбээ 1935 ондо колхоз бүхэндэ 71 таряашадай үрхэтэ айл, 426 гектар ниитын газар хүрэдэг байгаа һаа, мүнөө дундa зэргээр нэгэ колхоз 420 үрхэтые нэгэдүүлдэг, 2,8 мянган гектар газартай.

Колхозой үйлэдбэри томо машинануудта мүнөө үндэһэлдэг байна. Ажалые электрын элшэ хүсөөр хангалга 1935 онойхитой сасуулбал, 9 дахин ехэ болоо. Мүнөө дунда зэргээр колхоз бүхэн 25 трактортай, таряа хуряадаг 8 комбайнтай, 15 ашаанай машинатай ба бусад олон техникэтэй.

Энэ хадаа ажахын тоогой ба шанарай талаар ехэ хубилалта болоно.

Мүнөө үедэ колхозууд экономическа талаараа хүсэтэй, томо, механизмуудаар хангагдаһан ажахынууд болоно, гүрэнэй организацинуудтай тэдэнэй харилсаа холбоон бүри ехээр үргэдхэгдөө, колхозно үйлэдбэриин бүхы кадрнуудай, бүхы ажалшадай политическэ хэмжээнь хэмжээлэшэгүйгөөр дээшэлээ. Соёл болбосоролынь ехэ болоо.

Колхозууд хубилаа, тэдэнэй мүнөө дүүргэдэг, саашадаа дүүргэхэ зорилгонуудай хэм хэмжээн хубилаа. Шэнэ зорилгонуудые дүүргэхын тулада ажахые болон ажалые эмхидхэхэ шэнэ онол аргануудые олохо, ниитын үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ бүхы колхознигуудые бүри эдэбхитэйгээр, үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй болоһон байна. Колхозуудай хүгжэлтын дүй дүршэл колхозой шэнэ жэшээтэ Устав соо элеэр харуулагданхай.

Энэ проект ажал сэхэ хэдэг хүнүүдэй, эрдэмтэдэй, партийна ба советскэ ажал ябуулагшадай ехэ коллективээр хараалан зохёогдоһон байна.

Шэнэ Уставай онсо өөрсэ шэнжэнь ямар бэ? Юунһээ эхилхэб, ажахыгаа яажа эрхилхэб гэжэ таряашадта харуулха зорилго мүнөөнэй Уставай баталагдаха үедэ табигдаһан байгаа.

Мүнөө үедэ колхозой ажал хүдэлмэриие наринаар тодорхойлһоной хэрэгтэй бэшэ болоо. Колхозууд батажан бэхижээ. Ниитын ажахые яажа һайнаар эмхидхэхэ, саашадань хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ тухай шэнэ Уставай проект соо тодорхойлогдоһон байна. Колхозой үйлэдбэриин ажахын ба финансова ажал ябуулгые эмхидхэлгын олон гол шухала асуудалнууд шэнээр шиидхэгдэдэг болсо. Тиихэдэ дээрэһээ, колхозно үйлэдбэриие эмхидхэхэ талаар түсэблэлгын гуримай ёһоор 1935 оной жэшээтэ Устав зохёогдоһон байгаа бшуу. Хүдөө ажахын продуктнуудые хэдэн жэлэй турша соо гүрэндэ тогтомол ёһоор худалдаха түсэбүүдтэ үндэһэлэн колхознигууд хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ түсэбүүдые мүнөө өөһэдөө баталан абаха байна. Энээндэ үндэһэлэн Уставай шэнэ проект зохёогдонхой.

Колхозуудай хэрэгүүдые демократическа ёһоор хүтэлбэрилдэг гуримые саашадань бэхижүүлэн хүгжөөхэ арга боломжонуудые Уставай проект нээжэ үгэнэ. Колхозуудай хэрэгые хүтэлбэрилхэ эгээн дээдэ орган хамтын суглаан гү, али этигэмжэтэдэй суглаан байха тухай асуудалые тодорхой эрхэ байдалые хараадаа абан, тус тус колхозой гэшүүд өөһэдөө тодорхойлхо ёһотой гэжэ шэнэ Уставай проектээр тогтоогдоһон байна.

Колхозой правлениин, тэрэнэй түрүүлэгшын колхознигуудай үмэнэ харюусалгатай байлгые дээшэлүүлгэдэ Уставай проект соо тусгаар анхарал хандуулагданхай. Колхозой хэрэгүүдые эрхилхэ хамтын органуудайхиһаа гадна, гол мэргэжэлтэдэй, бригадирнуудай эрхэ ба уялганууд Уставай проектээр бүри наринаар тодорхойлогдоһон байха юм.

Капиталис оронуудта таряашад болон батрагуудай ажал хэхэ эрхые, ажамидаран һуухын тулада шухала болохо юумэ ололгые хэншье найдуулдаггүй байха юм. Тэндэ таряашад ходэдоо үгыржэ, хүдэлмэригүйдэжэ байдаг. Манай орондохи байдал тад ондоо. Колхозник бүхэн ниитын ажалда хабаадахадаа тогтомол салин хүлһэ лабтайгаар абадаг, тэдэнэй байдал таһалгаряагүйгөөр һайжаржал байдаг.

Бууса шадарай газарай участок хэрэглэхэ, тэрээн дээрэ хамһабариин ажахы эрхилхэ эрхэ колхознигуудта олгогдодог байна. Колхозой ниитын ажахые колхозно бүлын хубиин хамһабариин ажахытай зүбөөр тааралдуулха тухай асуудал колхозно байгуулалтын шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн зандаа үлэнхэй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда шэнэ коммунис обществын хүнүүдые хүмүүжүүлгэтэй холбоотойгоор колхозуудай дүүргэдэг үүргэ бүри элеэр харагдадаг болоо.

Хуушанай хүдөө тосхонуудта агрономшье, зоотехнигшье, ветеринарна врач ба инженершье байгаагүй, мүнөө колхозно үйлэдбэридэ хоёр мянга шахуу иимэ мэргэжэлтэд бии. Мүнөө гурбан колхозник бүхэнэй нэгэниинь дунда гү, али дээдэ эрдэмтэй болонхой. Колхозно байгуулалтын хүгжэлтын шухала онсо өөрэ шэнжыень Уставай шэнэ проект соо хараада абтаһан байна.

Ургажа ябаа үетэн тухай анхарал оролдолго шэнэ Устав соо гаргагдаһан байна. Колхоз хүүгэдэй саадууд болон яслинуудые байгуулдаг, үхибүүдые һургалгада арадай гэгээрэлэй органуудта туһаламжа үзүүлдэг, һургуулинуудта газарай участок, техникэ, үрэһэ, утэгжүүлгэ болон транспорт үгэдэг, һургуули дүүргэгшэдтэ ажал хүдэлмэри оложо үгэлгые хангадаг.

Мүнөөнэй хуулиин ёһоор колхозой гэшүүд үндэр наһатай, мүн инвалид болоходоо, тэдхэхэ тэжээхэ хүнөө алдахадаа пенси абаха эрхэтэй. Тэрээнһээ гадна, эхэнэрнүүд нарайлха болоод байхадаа, нарайлхадаа колхознигуудай социальна хангалгын мүнгэ зөөриһөө тэдхэмжэ абаха байна. Энээн тухай Уставай проект соо бэшэгдэнхэй.

Колхозуудай экономикын ба арадай ажахын саашадаа бэхижэхэ тудам колхознигуудые пенсеэр хангалгын хэмжээн хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай абадаг пенсиин хэмжээндэ хүргэгдэхэ.

Колхозой шэнэ Уставые колхознигуудай бүхэсоюзна съездээр баталан абалга колхозно байгуулалтын хүгжэлтэдэхи шэнэ түүхэтэ шата болохо байна. Колхозно байгуулалта таряашадта коммунизмын агуу ехэ һургуули болоожо үгөө. Совет хүдөө тосхонуудые социалис ёһоор шэнэдхэн байгуулга ленинскэ кооперативна түсэбэй бэелэл болоожо үгэнэ. Манай орондо коммунизм байгуулгада хүдэлмэришэн ангиин үнэн сэхэ ба найдамтай союзник болоһон таряашадай түүхэтэ замые В. И. Ленин сэсэн мэргэнээр урид хараһан байна.

Колхозой шэнэ Жэшээтэ Устав хадаа коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулгын үедэ колхозуудай олон янзын ажал ябуулгые гуримшуулан тодорхойлхо гол хуули ёһон болоожо үгэхэ, хүдөөдэхи ажахын ба культурна байгуулалтада, колхозно байгуулалтые саашадань дэбжүүлгэдэ колхозно таряашадай бүри эдэбхитэйгээр хабаадалгые хангаха байна.

И. АФАНАСЬЕВ.

ЭРДЭМ БЭЛИГТЭЙ ЭХИН

ЗУРАГЛАЛ

Минии урда «хэбэд номхон Хэжэнгэдээ» суутай Бодиин Чимит-Доржо гэжэ 70 наhатай үбгэжөөл мүн бэеэрээ hууна. Хүмэдхэ дээгүүрнь хүсэтэ далайн долгин мэтэ эбхэрhэн гүнзэгы гурбан уршалза гурьбатана, толгой дээгүүрхи буурал сагаан үhэнүүдынь мүнгэн шэмэг мэтэ яларна. Нюдэнэйнь хараа үнөөхил хурса hайхан хэбээрээ. Бэеньшье үбгэрhэн, үлтирhэнэй тэмдэггүй — үнөөхил гулдагар нарин зандаа.

Гэбэшье Чимит-Доржо үбгэн сагай эрхэ байдалаар халуун шулуу hайсахан долёоhон, олохон бэрхэшээл, дабаануудые гаталhан хүн даа. Нютагтаа анха түрүүн хамтын ажал — Кировэй нэрэмжэтэ колхоз байгуулалсаа. Гол хүндынүүдтэ нэжээд-хошоодоороо үни сагhаа хойшо hуурижаhан айлнуудые нэгэ тосхон болгожо монсогойлхо, зөөлгэхэ, гэр барааень бодхолсохо талаар Чимит-Доржо анханhаа гартаа дүйтэй байжа, ехэ туhалаа юм. Тиин саашадаа хамтынгаа ажал дээрэ гэдэргэ харангүй хүдэлөө. Хабартаа тарилга хэлсэхэ, зунай сагта морин косилкаар, гар хажуураар үбhэ сабшалсаха, намар болоходо, таряа хуряалгада ото ябалсаха, бэшэ тээнь дархалха, колхозойнгоо моридой тоног зэмсэг оёхо, заhахаhаа эхилээд, ото сүлөө забдагүй ябаhан, оло дахин магтуулhаншье, республика, аймагай дээдын зурганuудhaa шагнал, грамоташье абаhан байха.

— Колхоз hаяшаг болоод байhан үедэ ажал хүдэлмэриин багажа зэбсэг ехэ тулюур бэлэй. Хабартаа морёор анзаhа, модон борной шэрүүлжэ, газараа элдэдэг, намартаа хамтынгаа ажалай багахан таряа хадуур, хажуураар хадажа абадаг hэмди. Юумэ гээшэ hаял эхилжэ, бүрилдэжэ, хүн зоншье hайн сагай ерэжэ байhые мэдэрэн ойлгожо, хэды бэрхэтэй ушар байдалай тохёолдобошье, шэн зоригтойгоор хүдэлhэн, энээндээ заахашье муудаагүй, харин ехэ хүдэржэhэн, зоригжоhон, олзотоhон байгшабди. Харыт даа мүнөө: хаанашье далай мэтэ таряаланда комбайн, машина ороод лэ, хоёр—гурбан хоног соо хуряажа дүүргэнэ...—гээд үбгэжөөл халта бодолгото болоод орхино. — Аа, тиигээд, колхоз болохотой адли, hургуулинууд тогтожо, олон үхибүүтэй хадаа өөрөө хэнhээшье ехээр баярлаа hэн бэзэб.

Тиигээд лэ минии эгээ ехэ хүбүүн Шираб-Жалсан нүгөө дүүнэрээ дахуулаад, Сагаан Нуурай, Тураасгайн hургуулинуудта ябажа эхилээ. «Эрдэм бэлиг—эрхим баян», ехэл hайн юумэ боложо байна гэлсээ hэмди. Урдань гэрhээ холо гаража, ябажа үзөөгүй аад лэ, дайнай үедэ армида ошоходоо, илангаяа олон юумэ ойлгоhон хүмби. Олоной дунда ород тулмаашагүй ябахада, эшхэбтэршье, хэсүүшье hэн даа. Хубисхалай урда тээ түрэhэндөө хохидоо хүн аабзаб. Тиигэбэшье зосоо жэгдэржэ үгэгшэгүй hэн... Одоол тиихэдэ үхибүүдэйнгээ hургуули эрдэм шудалжа байhанайнь али зэргэ удхатай унгитай, хожомоо hайн байха тухайнь бүришье баясан мэдэрээ бэлэйб. Удангүй армиhаа ерэхэдэм (дайнай hүүлээрхи ган гасуур жэлдэ hэн), хоол хүнэhэнэй хоморжоhон дээрэhээ hургуулияа Дугар хүбүүнэйнгээ хаяжархёод, хүдэлжэ эхилhэн, энээндээ үшөө баяртай шэнги байхадань, hургуулидань hөөргэнь ябуулhан хүм. Эсэгынгээ үгэ дуулангүй, hургууляа хаяжархиhан байбал, тоо бодолго, үшөө физикэ гэлсэгшэ гүбди — энэ эрдэмүүдээрээ тэрэ одоол тулмаашагүй зандаа үлэхэ hааб даа,—гээд Чимит-Доржо үбгэн хөөрэбэ.

> Түрүүшын оной түлгүүхэн
> үдэрнүүд, —
> Карандаш, саарhа бариhан
> үдэрнүүд
> Үзэг бэшэhэн үзэhэн үдэрнүүд,
> Үдэшэ бүри сугларhан үдэрнүүд.

Тиигээдшье үбгэжөөл үнөөхил хамтынгаа ажалда хамсы шамажа ороо. Найман үхибүүдые тэжээхэ, хубсалуулха, hургахын тула эсэгэ хүнэй эсэшэ сусашагүй ажал оролдолго, эхэ хүнэй энэрхы hайхан сэдьхэл одоол яашагүй хэрэгтэй болоо hааб даа.

— Саг байдалай hайнда үхибүүд hурангүй яахаб... Бидэ багашуулаа ходо зэмэлжэ, баадхажа байгшагүй hэмди. Ехэшүүлэйнгээ hурахада, бэшэниинь адлихан лэ дахаад, hажаагаад hураа юм лааб даа,— гээд үбгэжөөл ехэл аажам hониноор, шоглонгёор хөөрэхэ юм. Али энэнь зүбшье гээшэ гү? Мүнөө хаража үзэхэдэ, эгээл ехэ Шираб-Жалсан хүбүүниинь бүхы дүүнэрээ эрдэм наукын дардам харгы замаар үнэхөөрөөшье дахуулаа гэжэ hанахаар. Өөрөө тэрэ—түүхын эрдэмэй кандидат, пединститудай доцент. Мүнөө үедэ Монголой гадаадын политика (XVII—XIX зуун жэлэй) тухай докторско диссертаци бэлдэжэ, бэшэжэ байнхай. Аба эжыдээл адли абари зан hайнтай, ажалша, сэхэ сэбэр хүн. Удаадахи дүүнь—Дугар гэдэг физико-математическа эрдэмэй кандидат. Ультро-абяанай долгинууд тухай шэнжэлэл хэнэ. Энэнь мэн лэ докторско диссертаци болохо юм ха. Намжилые абажа үзэбэл,—СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин Буряадай филиалай радиофизик, физико-математическа эрдэмэй кандидат. Игэхэдээ гансахан гэр бүлэ сооhоо эрдэмэй аяар гурбан кандидат гараhан болоно гү. Нүгөө — Нямбуу, Сэрэн-Долгор, Сэбэгма дүүнэрынь дээдэ hургуулитайнууд. Даалгабарита ажал дээрээ хүндэтэй hайнаар хүдэлдэг, хүн зондо хандалга hайтайнууд, гэр бүлэ доторoo аргагүй эбтэйнүүд. Эгээл багашуулынь: Нима гэдэг технологическа институтда, Нина—медицинын дээдэ hургуулида hуралсанад.

Үгы, бэе бэеэ «дахаад, hажаагаад лэ hураа бээз даа» гэжэ эндэ эсэгэ өөрөө даншье дарууханаар хэлэжэрхиhэн байгаа хаш даа. Эндэ эсэгын өөрыньшье ехэ оролдолго байлсана.

Мүн баhа үе сагаймнай hайн hайхан тэмдэгүүдэй нэгэн болоно.

— Урдань, революци, колхоз болохоhоо бүри урид ямарханшье бэлигтэй бэрхэ үхибүүд түрэбэшье, эрдэм hургуули эдлэжэ шададаггүй hэн. Өөрөө энээниие бэе дээрээ үзэhэн, хохидоhон хүм. Харин мүнөө, пужааласта, кандидат, докторшье болоторoo hурахада хамаагүй... Колхозууднайшье хуушанай колхозууд бэшэ—бүри хүшэтэй, бүри баян болоо. Ленин багшынгаа захла заабари бэелүүлжэ, хамтын ажал тогтооhоной, хүгжөөhэнэй аша туhаар лэ иимэ ехэ үндэртэ гаража шадаабди... Өөрынгөө үхибүүд тухайшье хэлэхэ болоо hаа, эдэнэрээр, гансал эхэ эсэгынгээ оролдолго хүмүүжүүлгээр, өөhэдынгөө абьяас эрмэлзэлээр бэшэ, мүн совет үе сагай эрхэ байдалаар лэ хүл дээрээ гараа юм,—гэжэ үбгэжөөлэй хэлэхэдэ, одоол хамаг юумэн элиршэбэ. Тиихэдэнь: «шоглоодшье туршахадаа бэрхэ, өөрөө балай эрдэм hургуули үзөө бэшэ аад лэ, гүн бодол гүйлгэхэдөө, гүнзэгы тобшолол хэхэдээшье яаhан бэрхэ хүн гээшэб»,—гээд баясан гайхабаб.

— Үшөө 21 аша, зээтэйб. Үргэмжэ ехэ hайн. Үхибүүд ябаhан, оролдоhымни яhала харюулжа шадаа. Энээндэнь баhа аргагүй баясадаг зомди,—гээд хүгшэн тээшээ халта хаймадаадхина. Тиихэдэнь: «Эдэмнай хүгшэрhэн маанадаа хүндэлжэ, хайрлажа ябадаг юм. Бэеымнай ехэл гамнадаг. Аршаан, курортдо абаашадаг. Олоороо ерээд, туhалжархидаг. Үритэ хүн өөдэлхэ гэдэг энэл гээшэ бээз»,—гээд хүгшэниинь үгэ залгана.

— Теэд хэнэй аша туhаар өөдэлөө бибди, ойлгоно бээзш?—гээд үбгэжөөл баhал шоглонги hагадаар дуугараад:

— Байза, мүнөөдэр, Москвада колхознигуудай ехэ суглаан нээгдэжэ, шэнэ Устав баталхань гээшэ бээз. Энэ — ехэл ушартай, удхатай суглаан. Мүнөө дуугай hуу... гүй. Тэндэ хабаадажа бай... нютагай, колхоз нииты... шүүлдэ гүн сүдьхэлэй... амаршалгаяа хүргэхэ бай...

Манай энэ эдлэжэ бай... жаргал, эрдэм болбосор... ажалhаа, хамтын баялиг... hэтэй. Энэ — хүн бүхэн... той юм бээз. Тиигэбэш... колхоз, совхоз нииты... саашадань бэхижүүлхэ,... хын тула бултаараа бүр... гыгаар оролдохо болоно... үбгэжөөл.

Минии урда энэ наhа... үзэhэн, хараhан, ойлгоhо... лаа эдлэhэн Бодиин Чи... үбгэжөөл hууна... Хүмэд... хи гүнзэгы уршалаануу... дэрhэн мэтэ, буурал сага... дынь бүри хурсаар то... үзэгдэбэ...

Р. ЦЫ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үбгэжөөл Чимит-Доржо Бодиев ... гээ хөөрэлдэжэ hууна. Баруун гар тээнь—түүхын эрдэм... Шираб-Жалсан, зүүн тээнь—физико-математическа эрд... ндидат Дугар хүбүүниинь.

Н. ДАМБАЕВА...

Ц-Д. ХАМАЕВ

АЛТАН ШЭЖЭРЭЙ ЭЗЭН

Ленинэй орденто Жамсо Гомбоцыренович Цоктоев республикын суута кукурузашадай нэгэн юм. Жэл бүхэндэ үндэр ургаса хуряадаг. Өөрөө Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхоздо hуудаг, механизатор-кукурузашан. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда эрэлхэгээр тэмсэжэ, хүндөөр шархатаhан. Энэ шүлэг нүхэр Цоктоевто зорюулагдана.

> Нуга руугаа hуга буугаад —
> Ниидэhэн годли мэтэ морининь.
> Этигэшэгүй шэхэндээ үгэ дуулаад,
> Эльгэлhэн гэртээ ярана эзэниинь.
>
> Эсэгэнь хүбүүгээ угтажа абаба,
> Эхэнь хүбүүгээ уйлан тэбэрибэ.
> Һуралтагүй эндэ ойлгосотой болоодхёо.
> Мордохоо түхеэрбэ хүлеэлтэгүй дохёо.
> Элдин талаяа эрьежэ харахадань,
> Эрбээхэй соохор, сэлюун hайхан.
> Номин тэнгэреэ үлыжэ шэртэхэдэнь,
> Хүхэльбэ долгёор хүлгэhэн шэнги.
> Газараа тэбэрин, абяархан татахадань,
> Галта hомонhоо дорьбоhон шэнги.
> Газарша, уhаша ангир шубуудынь
> Гэншэн, гэншэн уйлалдаhан шэнги.
> Эрэ түрэhэн эршэтэ хаhадаа
> Эхэ ороноо эрлиг дайсадhаа
> Хамгаалалсан абахаяа мордоо hэн даа,
> Хатуужан зоригжоод зорёо hэн даа.
> Түрэл түрхэмүүдынь хүбүүгээ үдэшөө.
> Бүhэтэ хүнөөр колхозынь үсөөрөө.
> Бусахаш даа!—үбгэдынь юрөөгөө.
> Дайсадаа дараарай! Инагынь этигүүлээ...
> Автомат буугаа гартаа бариад,
> Арьяатан дайсантай тэмсэжэ ябахадаа,
> Даагаа hүүлдээд, гэртээ харяад,
> Дархан солоёо нэрлүүлхээ бодоходоо,
> Эсэhэн нюдэниинь hэргэн нээрэжэ,
> Эршэ хүсэ нэмэгдэдэг байгдаа.
> Бээрэhэн гарынь халуу бусалжа,
> Бодоhон нохосууд тобшоор хиргагдаа.
> Улаан шуhаяа адхан, адхан,
> Уужам дайдадаа нэгэтэ хэбтэхэдээ,
> Уйтай бодол түрөөгүй hэн хал,
> Суутай хүбүүдтээ эхэдэнь бэшэхэдээ,
> «Мантаяа сугтаа ябанал мүнхэ.
> Манай хэрэг үнэн—илаха»,
> Гэжэ дуулгахые хүсэhэн хал даа,
> Гэрэлтэ хүсэлэнтэй ябаhан хал даа.
>
> ...Булган хүнжэлтэ Буряад нютагаа,
> Унаган нүхэдтэ уужамхан Хаягаа,
> Бусаад байхадаа, инагаа золгоходоо,
> Уянхан сэдьхэлhээ дуулаhан hэн хал даа.
> «Хабтагай Хёлгынгоо хойморто
> Халюураа hайхан нютагтайб даа.
> Халюураа hайхан нютагаа даа
> Хамтаараа хүдэлжэ шэмэел даа».
> Ажалай сохисын жолоо барижа,
> Артельдээ хүдэлдэг сагынь байгаа.
> Унтаха нойроо зүндөө мартажа,
> Урагшаа зоридог үень байгаа.
> Миралаа олон хонидые
> Үдхэн, үдхэнш ябалсаа.
> Трактор агтын аялгые
> Талыш дүүрэн доhолголсоо.
> «Алтан шэжэр» хатан анха
> Аглаг арюун Буряадтам айлшалба.
> Хүндэтэй уринаар угтан абаха
> Хүнүүд нютагтамнай олдобо.
> «Жамсадал, даалгая»,—гэлсэхэ.
> Зон захаhаа байгаа hэн.
> Эгээн харюусалгада найдагдаха
> Этигэлтэн байhанаа тодороо.
> Үүрээр, үдэшэ оройшье
> Үлгэн полиhоо hалангүй.
> Үтэгжүүлгэ хэнэ, ундалуулна!
> Үрэжэлтэ хүрьhыень зөөлэрүүлнэ.
> «Үрэеэ үргэhэн эхэдэл»,—гээд,
> Үнэнhөө хүнүүд хэлсэhэн гээ.
> «Дайдаяа шэмэглэhэн сэсэгтэл» — гээд,
> Дорюуханаар эзэниинь дуулаhан гээ.
> Хёлгымнай хойморто айлшалаад,
> Хатанхан кукурузань hалбарлай.
> Эзэнэйнгээ оролдолго харюулаад,
> Эбхэрэн, долгилон найгалай.
> Жаргалаар лугшана Жамсын зүрхэн,
> Жаргалаар бадарна Жамсын нюдэн.
> Дайсадhаа хамгаалhан эхэ таладаа
> Ажаллан ябахада ямар гоёб даа!

„БУРЯАД ҮНЭН" ГАЗЕТЫН ХУУДАҺА ИРАЯ:

1935 ОНОЙ февраль hарын номернуудые иранабди. Энэ үедэ Совет оронoймнай ниислэл Москва хотодо Колхознигууд—ударнигуудай бүхэсоюзна II съезд боложо байгаа. Колхозой Жэшээтэ Устав тухай асуудал тэндэ зүбшэн хэлсэжэ, баталан абаhан юм. Колхозно байгуулалта орон доторнай хаа-хаанагүй жэгдэрэн зохёогдожо, бэхижэжэ байhан үе. Колхозно таряашадай ажабайдалай үндэhэн хуули—хүдөө ажахын артелиин Жэшээтэ Устав хадаа колхозуудай саашадаа хүгжэхэ бэхижэхэ замые, артелиин гэшүүдэй ажабайдал ба ажал хүдэлмэриень зааhан дүрим байгаа.

Колхознигуудай II съезд дээрэ Буряадай колхознигуудай түлөөлэгшэ Гармажап Лосоловагай хэлэhэн үгэ «Буряад-Монголой үнэн» газетын 1935 оной февралиин 24-нэй номерто толилогдоhон байна.

Буряад колхозник басаган тэндэ нигэжэ хөөрэнэ:

—«Гүрэн түрын иимэ үндэр ендэр дээрэhээ үгэ хэлэхэ азатай байhандаа би тон ехэ баяртайб. Энэ үргэн эрхэ бидэндэ Совет засаг, Коммунис парти, колхозно байгуулалта олгоо. Би 18 наhатайб. Колхозой hү hаали барндагби. Үнеэ hаадаг эхэнэр иимэ хүндэтэй хүн байха юм гэжэ урдань буряад эмэгтэйшүүлэй зүүдэндэшье орохогүй байгаа. Совет засагай ашаар үргэн тэгшэ эрхэтэй болоhон хадаал хамтынгаа али бүхы ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, хүдэлмэриин үндэр амжалта туйлахын түлөө оролдонобди.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудал — колхозой Жэшээтэ Уставай проектые манай республикын колхознигууд бүгэдөөрөө hайшаана. Манай колхоз мал ажал эрхилдэг. Малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ—бидэнэй гол зорилго болоно. Колхознигуудай ажалай харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай Устав дотор тодорхойгоор зааха тушаа өөрынгөө hанамжа нэмэхэ хүсэлтэйб. Манай колхоз адууhа малаар баян. Теэд илангаяа адуу мориднай hайн харууhа, эзэн ёhоной харюусалгаар хангагданагүй. Энээнине гуримшуулхын тулада малнуудаа тоогойнь ёhоор тусхайта хүндэ харюусуулжа үгэхэ шухала юм.

Би 15 hаамхай үнеэдые даажа абанхайб. Үнеэн бүриhөө тугал абажа түлжүүлнэб. Ниитэ дээрээ 3476 литр hү hаажа, түсэбөө 100 процент бэелүүлээб. 10 hарын туршада 300 ажалта үдэрэй хүдэлмэри бүтээгээб. Энээниием колхозоймнай правлени үндэрөөр сэгнэжэ, Хүндэлэлэй грамотаар наммайе шагнаhан байна.

Колхознай 1200 адуутай, 2000 толгой эбэртэ бодо малтай, 6700 гаран хонитой, 800 гаран толгой ямаад бии. Бүгэдэ—10.600 гаран толгой малтайбди. 65 мянган центнер үбhэ тэжээл бэлдээбди.

Колхознигууд соёл болбосоролтой боложо байна. Сагаан халаад үмдэhэн эхэнэрнүүд угаагдаhан сэбэрхэн хүнэг соо hү hаана. Бэеын арюун сэбэрые сахидаг болоо. Ажалай габшагайшуул олошороо. Урдань буряад зоной дунда иимэ байгаагүй юм.

Аймаг соомнай hүүлэй жэлнүүдтэ таряалангай ажал үргэнөөр эрхилэгдэдэг болобо. Үндэр ургаса абтана. Колхоздомнай 45 үхибүүдэй hуурительный саад, талмай байгуулагдаа».

Колхознигуудай бүхэсоюзна II съездээр баталагдаhан Жэшээтэ Устав хадаа колхозуудаа большевик ёhо журамтай, колхознигуудаа баян, эрдэм соёлоор түгэс, сэнгүү hайхан ажаhуудалтай байдалда хүргэхэнь лабтай гээд нүхэр Лосолова съездын делегадуудай нэрьемэ альга ташалган доро үгэеэ түгэсхэhэн байна.

ТЭРЭ ГЭҺЭЭР 34 жэл үнгэрөө.

Үнгэрhэн энэ хугасаа дотор колхозно байгуулалтын хэрэгтэ туйлай ехэ илалта туйлагдаа.

1969 ОНОЙ октябриин hүүлэй, ноябриин эхинэй үдэрнүүдтэ «Буряад үнэн» газетын хуудаhануудта Колхознигуудай бүхэсоюзна III съездын угтамжада зорюулагдаhан материалнууд үдэрhөө үдэртэ толилогдоhоние уншанабди.

1935 ондо республикын бүхы колхозууд 273 мянган гектарта таряа хэдэг, ниитэ дээрээ 138 мянган эбэртэ бодо малтай, 189 мянган хони ямаатай, 12,5 мянган гахайтай, 82 мянган адуутай байгаа. Мүнөө колхоз бүхэн, дунда зэргээр, таба мянган гектар дээрэ тарилга хэнэ. Энэнь 1935 онойхиhоо 15 үлүүтэй дахин ехэ болоно. Адууhа малай талаар колхоз бүхэн, дунда зэргээр, 2000 толгой үхэртэй (1935 онойхиhоо 12 үлүүтэй дахин олон), 10.536 хонитой (46 дахин олон), 541 толгой гахайтай (36 дахин олон), 370 адуутай (4 шахуу дахин олон) байна.

Тэрэ үедэ республикын колхозууд бага хүсэтэй үсөөхэн тракторнуудтай, бусад оньhото техникэгүй шахуу байhан бол, мүнөө Буряад ороной хүдөө ажахыда 15 мянган трактор, гурба мянган комбайн, 4 мянган ашаанай автомашина ажаллана. Энэ тоодо хүдөө ажахын үйлэдбэридэ туhалалсадаг тусхай мэргэжэлтэ организацинуудай хэрэглэдэг элдэб түрэлэй оньhото техникэ оролсоногүй бшуу. Гадна электрын элшэ хүсэ хэрэглэдэггүй колхоз мүнөө үгы ха юм. 3,5 мянган мэргэжэлтэд хүдөө ажахыда хүдэлнэ. Тэдэнэй 1595... дээдэ эрдэмтэй.

Захааминай аймагай ... партсъездын нэрэмжэтэ ... зой эрхим үхэршэн, кол... гуудай республиканскы ... ренциин делегат нүхэр С. ... Тогмитовай хэлэhэн үгэ ... ряад үнэн» газетын ... оной ноябриин 1-нэй ... мерто толилогдоhон байна. ... рээн соогоо түрүү кол... иигэжэ хөөрэнэ:

«Бидэнэр дэлхэй дээр... рүүшынхеэ хамтын ажал... гуулжа, хүдөөгэй тар... зоной жаргалта байдал ... зам харуулжа үгөөбди. Би... нилээд ехэ бэрхэшээл... дабажа, жэлhээ жэлдэ ү... дабшанабди. Хамтын а... хэды ехээр хүгжэhые өө... гөө колхозой жэшээ дээр... набди.

Колхознай мүнөө үед... үхэртэй, 10 мянга гаран... той, 1000 толгой адуутай...

Колхознигуудай хэдэ... оньhожоруулагдажа, ... хүнгэн болоо. Мүнөө кол... 30 трактор, 13 комбайн ... бусад олон оньhото ма... нуудтай. Соёл культурын ... лаар хүгжэлтэмнай үгэ... 380 hурагшадай hураг... hургуули, интернат ба... хай. Клуб, библиотека, с... талмай гэхэ зэргэ кол... гуудай соёлой эрилтэ... хангана. Айл бүхэнэй ... Ильичэй лампа яларна. ... бүхы дэбжэлтэнүүд В. И. ... нинэй зааhан колхозно ... илалта мүн».

Колхозно таряашад Ле... багшын, Коммунис пар... зааhан замаар урагшаа ... жа, социализмын илалт... лаад, мүнөө коммунизм ... этигэл найдабаритайгаар ... халжа ябаhыень энээх... римта гэршэлнэ.

Д. ЦЫБЕН...

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

ХЕЛЬСИНКИДЭХИ ХЭЛСЭЭНҮҮД

Стратегическэ буу зэбсэгые яаралтайгаар түхеэрэлгые удаарyулгатай холбоотой асуудалнуудые даб дээрэ зүбшэлгэ Финляндиин ниислэл Хельсинкидэ ноябриин 17-до эхилhэн хэлсээнэй үедэ үргэлжэлүүлэгдээ. Энэ шухала асуудалаар боложо байhан хэлсээндэ Советскэ Союзай ба Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэд хабаадана. Гэбэшье тэрэнэй ябасын хойнюhоо бүмбэрсэг дэлхэйн эгээн холын хизаар нютагуудайхид ехэ анхаралтайгаар ажаглан хэрана бшуу. Стратегическэ буу зэбсэгүүдые хизаарлалга, удаань тэдэниие хороолго совет ба американ арадуудай шухала аша туhада тааралдахаhaа гадна, дэлхэйн бусад бүхы оронуудай арадуудай аша туhада тааралдана гээд эхилэлгын мэдүүлгэ хэхэдээ, советскэ делегациие толгойлогшо В. С. Семенов онсолон тэмдэглээ.

Хельсинкидэ совет-американ даб дээрэхи хэлсээнэй эхилhээр hаналаа ханаги байhанаа буу зэбсэг хуряалгын асуудал мүнөө зүбшэн хэлсэжэ байhан ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXIV сессиин делегадууд элирхэйлэн мэдүүлээ. Энээниие үгээ ойлголсохо замдахи шухала алхам байhан дээрэhээнь, делегадууд тэрэниие hайшаана. Энээнтэй дашарамдуулан ядерна зэбсэг тэраан дэлгэрүүлхэгүй тухай договорто шэнэ гүрэнүүдэй гараа табиха ба энэ договорой үргэнөөр хүсэндөө орохо шухала байhые олон делегат онсолон тэмдэглээ.

Гэбэшье ядерна зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые хизаарлаха энэ орёо асуудалаар хэлсээ туйлаха зам хүнгэхэн байха гэжэ тоолохо болоо hаа, эндүүтэй. Хүн зониие олоор хюдаха шэнэ шэнэ зэбсэгүүдые саашадань бүтээхые, бүри элбэгжүүлхые эрмэлзэдэг нүлоо ехэтэй хүсэнүүд капиталис оронуудта үсөөн бэшэ юм. Эдэ хүсэнүүдэй баримталдаг хараа бодолые дэмжэдэг зарим американ газетэнүүд, жэшээлхэдэ, хэтэрмэ хархис «Нью-Йорк дейли ньюс» хэлсээнэй амжалта туйлахын аргагүй эрхэ байдал бии болгохые али болохоор оролдоно. Стратегическэ буу зэбсэгүүдые хороохые Холбоото Штадууд зүбшөөхэ гү гэhэн асуудалаар американ правительствадашье нэгэн адли hанал байхагүй гээд Вашингтоной газетэнүүд сэхэ руунь бэшэнэ. Буу зэбсэг хороохогүйhөө гадна, харин тэдэниие бүри олон болгохо ябадал Хельсинкидэ түйлаха хэрэгтэй гэжэ американ правительствын зарим гэшүүд тоолоно гээд «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ.

Иимэ эрхэ байдалда үгээ ойлголсохые хоёр талын үнэхөөроол хүсөөд байгаа hаань, бодолтой шиидхэбэринүүдые гаргаха хэрэгтэ тохёолдодог hаад бэрхэшээлнүүдые дабажа болохо гээд советскэ делегациин хүтэлбэрилэгшэ онсолон тэмдэглэhэн байна.

ИТАЛИИН АЖАЛШАДАЙ ЗРИД ШУУД ҺАНАМЖА

Ноябриин 19-дэ болоhон 24 часай бүгэдэ ниитын забастовкодо 20 миллион шахуу хүн, үнэндөө ороной бүхы ажалша зон хабаадаа. Энэ хадаа Италида ангиин байлдаанuудай улам ехээр дэлгэржэ байhые үнэншэхөөр гэршэлэн харуулаа. Италиин профсоюзна бүхы гурбан томо центр, элдэб янзын политическэ үзэл бодолтой хүнүүд — коммунистнууд социалистнууд, католигууд, социал — демокрадууд, партийнабэшэ хүнүүд нэгэдэмэл фронтоор ябуулгахэ. Хүдэлмэришэд ба алба хаагшадтай хамта гар олзоборилогшод, жэжэ наймаашад забастовкодо хабаадалсаhан байна.

Ямар нэгэн hалбариин ажалшадай ажалай эрхэ байдал hайжаруулха, түлөөhэ дээшэлүүлхэ тухай хэгдэдэг эрилтэнүүдтэ орходоо мүнөөнэй тэмсэлэй үедэ бүри ехэ эрилтэнүүд хэгдэhэн байна. Гэр байра барилгын, социальна шэнэдхэлгэнүүдые бэелүүлгын талаар тад ондоо политика ябуулха уряалтайгаар забастовко үнгэрөө. Үнэ сэнгэй, байрын түлөөhэнэй тогтон торонгүйгөөр хүндэрэлгые болюулхын, гэр байрын талаар орон дотор жэл ерэхэ тудам ехээр үзэгдэдэг бэрхэшээлнүүдые зайсуулхын тулада барилгын монополинуудай, газараар хонжоо наймаа хэгшэдэй амыень татаха, гүрэнэй ба правительствын зүгhөө хамааралсаха эрилтэнүүдые забастовко хэгшэд шангаар табяа.

Энэ асуудалай шангаар табигдадаг болоhониинь юун дээрэhээ харгданаб гэхэдэ, имагтал hүүлшын хоёр жэлэй турша соо Италида байрын түлөөhэн 20 процентээр дээшэлээ. Энэ хадаа коммунальна тэдхэмжэнүүдые тоолонсоогүй haa, ажалшадай салин хүлhэнэй 25-hаа 50 хүрэтэр процентыень hалгаадаг байна. Тиихэдээ, орон дотор олон продуктын, үргэн хэрэглэлэй эд бараанай сэнгэй саашадаа дээшэлжэ байhан оршон байдалда иимэ ушар тохёолдоно гээшэ.

Ноябриин 19-дэ болоhон угаа ехэ забастовко үндэhэн ехэ хубилалтын түлөө Италиин ажалшадай хэжэ байhан тэмсэлэй шатануудайнь нэгэн болоно. Бүгэдэ ниитын хэдэ хэдэн шэнэ забастовконууд, тусхайлбал, элүүрые хамгаалгые ба налог татаха гуримые хубилгаха эрилтэнүүдые дэмжэhэн забастовко бүри hаяар болохо юм. Тиимэhээ тэмсэл саашадаа улам шангадаха байна бшуу.

Г. ШИШКИН,
Ю. НЕЧАЕВ,
И. ЛАПИЦКИЙ.
(ТАСС).

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

Шухала шиидхэбэринүүд

ДЕЛИ (ТАСС). Индиин Национальна конгресс гэжэ партиин бүхэиндиин комитедэй хоёр үдэрэй онсо сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Хэдэ хэдэн шухала шиидхэбэринүүдые баталан абаа. Партиин хүтэлбэрилхы дээдэ орган—Хүдэлмэришэ комитет шэнээр hунгагдаба. Партиин түрүүлэгшэ байhан Ниджалингаппын шиидхэбэринүүд, тэрэ тоодо премьер-министр Индира Гандиие ИНК-hээ «гаргаха» гэhэн шиидхэбэрие үнэнтэ бэшэ гэжэ тоолохо тухай резолюци мүн лэ дэмжэгдээ. Партиин ээлжээтэ пленарна сессие байгша оной декабриин 28-да Бомбейдэ үнгэргэхэ гэhэн шиидхэбэри ВИКК баталан абаба.

ИНК-ын ХҮДЭЛМЭРИШЭ КОМИТЕДЭЙ ШЭНЭ БҮРИДЭЛ

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин Национальна конгресс гэжэ партиин бүхэиндиин комитедэй онсо яаралтай сесси энэ үедэ болохо пленарна заседани болотор хүдэлмэри эрхилхэ партиин Хүдэлмэришэ комитедые шэнээр hунгаба. Партиин түрүүлэгшэ Ч. Субраманиам, премьер-министр Индира Ганди, Д. Рам, Я. Чаван, Б. Редди, В. Наик болон бусад Комитедэй бүридэлдэ ороо. Индиин Национальна конгресс гэжэ парти экономическа, социальна зорилгонуудые бэелүүлхын тула хүсэлэл оролдолго гаргаха, «социалис түхэлэй общество байгуулхын тула» хэмжээнүүдые абаха гээд Ч. Субраманиам сесси дээрэ мэдүүлбэ.

Индиин правительство Авади, Бхубанешваре, Бангалоре хотонуудта болоhон партиин съездүүд дээрэ hайшаагдаhан, социалис түхэлэй общество байгуулха политика ябуулха гээд Индиин премьер-министр Индира Ганди үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Правительствын хараалhан хэмжээнүүдэй тоодо иимэ асуудалнууд ороно гэбэл, монополинуудай гарта ороной баялигай байлгые хизаарлаха, арад зоной байдал hайжаруулха, ажалгүй байха ябадалтай тэмсэхэ, газар ашаглалгаар реформо бэелүүлхэ хэмжээнүүд бии гээд Индира Ганди заагаа.

Чилидэхи оршон байдал заhараа

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин дотоодын хэрэгүүдэй министр Патрисио Рохас иигэжэ мэдүүлээ. Сантьяго провинцида правительствын соносхоhон онсо байдал хадаа гүрэнэй урбалта хэхэдэ таарамжатай оршон байдал орон дотор тохёолдуулхые эрмэлзэгшэдтэ эсэргүүгээр шэглүүлэгдэhэн хэмжээн болоно.

Чилидэхи оршон байдал заhараа. Бүхы предприятинууд, эмхи зургаанууд, магазинууд урдынгаа гуримаар хүдэлнэ, радио ба телевидени дамжуулганууды хэнэ, газетэнүүд гарана.

США-гай харата муухай дайнда эсэргүүгээр тэмсэнэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Американ сэрэгшэдэй шэнэ харата муухай гэмтэ ябуулгаар—үнгэрэгшэ жэлэй март hарада Куангнгай провинциин хэдэн зуун таряашадые хюдаhан тухай мэдээсэл Англиин хүн зониие сошордуулба.

«Вьетнамда американ солдадуудай хэhэн нацис ёhоор олон хүниие алаhан ушараар миин гайхажа байхамнай бага гээшэ»,— гэжэ «Морнинг стар» газетэ бэшэнэ. «Урда Вьетнамай хүдөөгэй тосхонуудай хүнүүдые алаhан тухай мэдээсэл Англиин правительствын ямар дайе дэмжэжэ байhан тушаа үшөө нэгэ hануулга боложо үгэнэ»,—гэжэ газетэ саашадань үргэлжэлүүлнэ. Урда Вьетнамай олон зуун мянган хүнүүд шэнги, эдэнэр американ «хамгаалагшадай» напалмова бомбонуудаар алуулhан ба шатаагдаhан байна. Эдэ гэмтэ ябуулганууд тухай баримтануудай «дүрбэнэй нэгэ хуубиньшье зүб байгаа hаань, эдэ ябуулгануудынь тон горитой удха шанартай зэрлиг ааша гэжэ сэгнэгдэхэ байха» гээд общинануудай палата соо үгэ хэлэхэдээ Англиин премьер-министр Г. Вильсон мэдүүлхэ баатай болоо.

ПРАВДА БУРЯ...
МҮНӨӨДЭРЭ... НОМЕ...

Нэгэдэхи хуудаhанда ... таряашадай хуралдаан... түрүү бэшэг. «Ойн баяр... лэлдэ абаhан уялгану... лүүлхэдэнь туhална» гэh... дай АССР-эй Элүүрые ... гын министр Л. Мадые... тья, съездэ ажалай ба...

Хоёрдохи, гурбадахи ху... нуудта: «Колхоз — та... коммунизмын hургууль... гаршаг доро мате... Съездэ ажалай бэлэгүү...

Дүрбэдэхи хуудаhанда ... Алас-Дурна» гэhэн ур... шадай зональна выстав... hээ фоторепортаж. Хил... hаа абтаhан мэдээсэл...

Сагаан ... ууlгар...

Мүнөөдэр республ... най сэлмэжэ, бүрхэ... саhан ехэ орохогүй. Х... лон Байгал шадарай ... даар багахан саhатай... тээhээ hулаханаар h... Һүниндөө хойто айма... 11—16 градус, бусад ... даар 1—6 градус, Улаа... 13—15 градус болотор ... хэ. Үдэрынь 4—6 граду... тэн байха.

Ноябриин 26—27-до ... ликада үүлэтэйшэг, ... шадар бага зэргэ саhан...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ...

 Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР. ● Н-04720. Зак. №...